

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

59. заседание

Вторникъ, 21 февруарий 1939 г.

(Открито в. 15 ч 35 м)

Председателствувалъ подпредседателятъ Димитъръ Пешевъ Секретари: Дончо Узуновъ и Първанъ Марковъ

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		2. за освобождаване отъ възно мито и други данъци и такси парахода „Шипка“ на Българското търговско параходно дружество. (Първо и второ четене)	1688, 1690
Отпуски	1681	Говорили:	
Питания	1681, 1682	Е. Екимовъ	1689
Предложения	1682	Петъръ Стояновъ	1689
Законопроекти	1682	3. за изменение и допълнение на наредбата-законъ за общинския налогъ. (Първо четене)	1690
По дневния редъ:		4. за образуване на нови общини. (Първо четене — разискване)	1691
Бюджетъ за разходите презъ 1939 г. по Министерството на народното просвѣщение. (Поправка)	1681	Говорили:	
Законопроекти: 1. за разрешаване на фонда „Поморийски солници“ да сключи заемъ отъ фонда за пенсии за изслужено време въ размеръ на 10.000.000 л. (Първо и второ четене)	1682, 1688	С. Минковски	1692
Говорили:		Д. Търхановъ	1694
Х. Василевъ	1683	С. Георгиевъ	1697
Х. Гатевъ	1684	Дневенъ редъ за следващото заседание	1702

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Присѣствуватъ нуждниятъ брой народни представители. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отсѣствуватъ народнитѣ представители: Александъръ Гиговъ, Борисъ Мончевъ, Василь Чобановъ, Георги Чалбуровъ, Димитъръ Марковъ, Димитъръ Нейковъ, Димитъръ Маджаровъ, Димо Янковъ, Дойко Петковъ, Драганъ Кисовъ, Иванъ Халаджовъ, Иванъ Бояджиевъ, Иванъ Балканджиевъ, Илия Радевъ, Ради Пляковъ и Таско Стоилковъ).

Бюрото има да направи следнитѣ съобщения:

Разрешени сѣ отпуски:

На г-нъ Драганъ Кисовъ — 1 день, за 21 т. м.;
На г-нъ Иванъ Халаджовъ — 1 день, за 21 т. м.;
На г-нъ Иванъ Балканджиевъ — 1 день, за 21 т. м.;
На г-нъ Димитъръ Марковъ — 1 день, за 21 т. м.;
На г-нъ Василь Чобановъ — 1 день, за 21 т. м.;
На г-нъ Георги Говедаровъ — 2 дни, за 21 и 22 т. м.;
На г-нъ Димитъръ Нейковъ — 2 дни, за 21 и 22 т. м.;
На г-нъ Димитъръ Маджаровъ — 2 дни, за 21 и 22 т. м.;
На г-нъ Дойко Петковъ — 2 дни, за 21 и 22 т. м.;
На г-нъ Ради Пляковъ — 4 дни, за 21, 22, 23, и 24 т. м.;
На г-нъ Илия Радевъ — 4 дни, за 21, 22, 23, и 24 т. м. и
На г-нъ Димо Янковъ — 4 дни, за 21, 22, 23, и 24 т. м.

Г-да народни представители! Възъ основа на чл. 86 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, въ текста на § 69 отъ бюджета на Министерството на народното просвѣщение се иска да се направи една редакционна поправка.

Димитъръ Гичевъ: Не е ли миналъ срокътъ за тая работа?

Председателъ Стойчо Мошановъ: Не. — Касаетъ се за редакционна поправка възъ основа на чл. 86 отъ правилника за вътрешния редъ. Случаятъ е следниятъ. Текстътъ на § 69 отъ бюджета на Министерството на народното просвѣщение е билъ предложенъ отъ министерството така:

„Подпомагане постройка на училищни здания и жилищни поемѣщения за учителитѣ къмъ училищата въ гранични селища“. Въ бюджетарната комисия — това е ясно отъ стенографскитѣ протоколи, които се държаха тамъ — по предложението на министра на народното просвѣщение е било прието да се прибавятъ думитѣ „и въ други селища, които се намиратъ при специални условия, опредѣлени съ заповѣдь на министра“. Обаче въ текста на този параграфъ, който е приетъ отъ Народното събрание, съ единъ особенъ почеркъ е написано, вмѣсто „опредѣлени съ заповѣдь на министра“ — „опредѣлени съ особенъ законъ“. Въ стенографския протоколъ на бюджетарната комисия е отбелязано, че текстътъ на този параграфъ е приетъ така, както ви казахъ — „опредѣлени съ заповѣдь на министра“. Понеже се касаетъ тукъ за една безспорна редакционна погрѣшка, ние можемъ, възъ основа на чл. 86 отъ правилника за вътрешния редъ, да направимъ исканата поправка. Тази поправка не е свързана съ никакъвъ срокъ.

Моля тѣзи г-да народни представители, които сѣ съгласни, възъ основа на чл. 86 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, въ текста на § 69 отъ бюджета на Министерството на народното просвѣщение, вмѣсто думитѣ „опредѣлени съ особенъ законъ“, както е казано, да се каже „опредѣлени съ заповѣдь на министра“, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣжидло е питане отъ софийския народенъ представителъ г-нъ Григоръ Василевъ до бюрото на Народното събрание относно поставянето на дневенъ редъ законодателното му предложение, за празнуване 60-годишнината отъ гласуването на конституцията — 28 априль т. г. Накрая той пита:

„1. Вижда ли бюрото на Народното събрание нѣкакво неудобство и среща ли нѣкакви препятствия да постави на дневенъ редъ законодателното ми предложение, което, надѣвамъ се, би било гласувано за нѣколко минути съ акламация;

2. Смята ли бюрото на Народното събрание за свой дълг да вземе инициативата за достойно чествуване на Търновската конституция на идния 28 април т. г.?

Постъпило е питане от казанлъшкия народен представител г-н Костадин Крачанов до г-н министъра на вътрешните работи, относно премахване пждарщината въ пари и заплащането ѝ въ натура.

От същия народен представител г-н Костадин Крачанов има второ питане до г-н министъра на търговията, промишлеността и труда и до г-н министъра на вътрешните работи и народното здраве, относно доставката на храни за бедстващото население.

Постъпило е питане от плевенския народен представител г-н Йордан Русев до г-н министъра на земеделието и държавните имоти по въпроса за цената на захарното цвекло.

Постъпило е питане от фердинандския народен представител г-н Мато Матов до г-н министъра на финансите и до г-н министъра на народното просвещение, съ което пита съвместима ли е службата на държавен служител съ тая на агент-застраховател?

Постъпили сж следните законодателни предложения: От Министерството на финансите предложение за одобрение решенията на прошектарната комисия, взети въ заседанието ѝ на 15 декември 1938 г.;

От Министерството на войната законопроект за отпускане безвъзмездно на Ботевградското гарнизонно офицерско събрание 1.635-80 кв. м. държавно мѣсто, находящо се въ гр. Ботевград, квартал 65;

Сжщо от Министерството на войната законопроект за отпускане безвъзмездно на Сопотското гарнизонно офицерско събрание 354 кв. м. държавно мѣсто, находящо се въ гр. Сопот, квартал 2, парцел VI, планоснимачен № 531.

Пристъпваме към дневен редъ

Петко Стоянов: Искамъ думата.

Председател Стойчо Мошанов: Г-н Стоянов! Ще Ви бъде отговорено утре.

Пристъпваме към първата точка от дневния редъ —

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА РАЗРЕШАВАНЕ НА ФОНДА „ПОМОРИЙСКИ СОЛНИЦИ“ ДА СКЛЮЧИ ЗАЕМЪТ ОТЪ ФОНДА ЗА ПЕНСИИ ЗА ИЗСЛУЖЕНО ВРЕМЕ ВЪ РАЗМЪРЪ НА 10.000.000 Л.

Моля г-н секретарятъ да прочете законопроекта.

Секретаръ Цвѣтко Петков: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за разрешаване на фонда „Поморийски солници“ да сключи заемъ отъ фонда за пенсий за изслужено време въ размъръ на 10.000.000 л.

Г-да народни представители,

Началото на фонда „Анхиадски солници“ е поставено още въ 1894 г. отъ самитѣ солопроизводители въ гр. Поморие (Анхиад). Тѣ се съгласили доброволно да отдѣлятъ по 5% отъ произведената отъ тѣхъ соль и съ добититѣ орѣдства да се укрепява източниятъ морски брѣгъ за запазване солницитѣ отъ морето.

Въ сегашната си организация фондътъ „Поморийски солници“ съществува отъ септември 1935 г.

Фондътъ „Поморийски солници“ има за задачи:

Да увеличи производството на соль; да организира работата по солопроизводството и внесе нужнитѣ технически съоръжения за намаляване произходственитѣ и транспортни разходи по прибирането на солта; да предпазва солопроизводната площ и инсталациитѣ отъ разрушенията на природнитѣ стихии; да контролира качествено произвежданата въ Поморийското землище соль; да организира въ едно цѣлостно корпоративно стопанство съществуващитѣ сега оглѣдни солни стопанства тамъ, и др.

Между другото, управата на фонда обзавежда опитни солници въ връзка съ подобрието на солопроизводството.

Срѣдствата си за всички свои подобрителни мѣроприятия фондътъ набира главно: отъ вноскитѣ на солопроизводителитѣ по 10 кг. за всѣки 100 кг. произведена соль въ солницитѣ отъ Поморийското землище; отъ амортизационни такси за прибиране и изнасяне на солта съ уредбитѣ на фонда и др.; отъ заеми и др.

Сегашната управа на фонда за три години съ срѣдства на редовния бюджетъ и съ сключения презъ 1937 г. отъ

фонда „Обществени осигуровки“ петмилионенъ заемъ е можала да днесъ да извърши подобрителни мѣроприятия на обща стойностъ 10.400.000 л. По-главни отъ тѣхъ сж:

Чрезъ извършенитѣ укрепявания на морския брѣгъ се запазила солния складъ, солницитѣ, ж.-п. линия и града отъ заливане отъ морето.

Чрезъ постройката на дековилна линия между солницитѣ се постигна чисто и бързо пренасяне на солта вмѣсто дотогавашното пренасяне съ коли, които запрашваха и замърсяваха солницитѣ и добиваната въ тѣхъ соль.

Съ постройката на новия солнен складъ ще може да се прибира всичката произведена соль.

Съ доставката и монтажа на голѣма превозна уредба и на елеватори съ автоматични кантари се постигна механично и чисто внасяне на солта въ склада и износа ѝ отъ тамъ. До тогана солта се внасяше въ склада съ чували на гърбъ, като работницитѣ трѣбваше да газятъ натрупаната соль.

Чрезъ поправка и павиране на пѣтищата, които минаватъ между и покрай солницитѣ, се премахна голѣмото запрашване на последнитѣ и на произвежданата соль.

Съ постройката на защитна стена покрай вътрешнитѣ солници се срѣ окончателно нахлуването на дъждовни и нечисти води отъ града въ солницитѣ.

Но въпрѣки изразходванитѣ до сега 10.4 мил. лева все пакъ за подобрене на солопроизводството има и трѣбва да се извършатъ презъ следнитѣ две години, следнитѣ най-наложителни мѣроприятия и доставки:

Необходими сж още два моторни локомотиви и 50 сърикателни вагонетки; безъ тѣхъ е невъзможно своевременно прибиране на солта.

Въ соленото езеро, отъ което се взема вода за солопроизводството, всѣкигодишно отъ околния водораздѣлъ се вливатъ 1.5 до 2.5 мил. куб. м. сладки води. Тия води чрезъ каналъ трѣбва непременно да бъдатъ отведени въ морето; чрезъ това производството ще се повиши най-малко съ 30%.

За чисто внасяне на солта и въ новопостроения солнен складъ трѣбва да се достави сжщо превозна уредба, каквато е вече доставена за стария складъ.

Рационалното солопроизводство изисква пусканата въ кристализаторитѣ вода да има висока жстота, съ което се скъсява времето на кристализацията и се получава повече и по-чиста соль. Чрезъ валове трѣбва да бъдатъ отдѣлени части отъ голѣмото солено езеро и се образуватъ предварителни сгъстители.

Налага се електрифициране на солницитѣ за постигане не само лесно снабдяване съ солена вода, но и добиване на по-чиста соль; сегашниятъ начинъ на водочерпене е много скѣпъ и дава мѣтна вода на солницитѣ.

Не може да се проведе успѣшно промѣна въ начина на солопроизводството за добиване на повече и по-чиста соль, безъ построяване на опитни солници за показване нагледно възпитѣ отъ една промѣна на производството за неговото качество и количествено подобрене.

Солницитѣ нѣматъ терененъ и парцеларенъ планъ, а безъ такъвъ е невъзможна успѣшна рационализация на производството съ огледъ на налагащата се комасация на солницитѣ, особено при наличната силно раздробена собственостъ.

Фондътъ ще трѣбва да продължи укрепяването на държавния брѣгъ за защита и на града Поморие. Солницитѣ сж вече защитени.

Необходими сж и редъ други съоръжения и машини за чисто прибиране и експедиране на солта — като хранителенъ продуктъ, солта по възможностъ не трѣбва да се ципа съ човѣшка ръка.

Наредбата-законъ за условна забрана на чужбинна соль внесе голѣмо успокоение и стопанска сигурностъ за цѣлото българско солопроизводство и създаде всички благоприятни условия за бързо повишаване на производството до пълно задоволяване на страната съ соль; фондътъ трѣбва да има материална възможностъ да рационализира и подобри разширеното солопроизводство въ Поморие.

Отъ всичко горензложено става явно, че съ слабитѣ редовни годишни приходи на фонда отъ около 1.500.000 л. не биха могли въ никой случай и въ 20 години да се направятъ поменатитѣ извъредно наложителни подобрителни мѣроприятия.

Съ исканитѣ 10.000.000 л. ще се погаси заемътъ отъ 5.000.000 л. при фонда „Обществени осигуровки“ и ще се извършатъ най-наложителнитѣ отъ набелязанитѣ по-горе подобрителни мѣроприятия.

Културната и стопанската дейностъ на фонда „Поморийски солници“ и стопанска дейностъ на фонда „Поморийски солници“ и ще признае необходимостта да бъде подкре-

пона тази негова дейност чрез извънредни приходи за неговите подобрителни мероприятия, представямъ приложения законопроектъ и ви моля, г-да народни представители, да го разгледате и приемете.

Гр. София, 2 февруарий 1938 г.

Министър на финансите: Д. Божиловъ

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за разрешаване на фонда „Поморийски солници“ да сключи заемъ отъ фонда за пенсията за изслужено време въ размеръ на 10.000.000 л.

Чл. 1. Разрешава се на фонда „Поморийски солници“ при Министерството на финансите да сключи отъ фонда за пенсията за изслужено време заемъ въ размеръ на 10.000.000 л., отъ които 5.000.000 л. ще послужатъ за изплащане отпуснатия отъ фонда „Обществени осигуровки“ заемъ съ наредба-законъ отъ 17 мартъ 1937 г., а остатъкътъ е предназначенъ за разни подобрителни на солопроизводството въ Поморийското землище.

Горниятъ заемъ се отпуска при следните условия:

а) Фондътъ за пенсията за изслужено време ще внася на фонда „Поморийски солници“, при поискване отъ последния, въ зависимост отъ нуждите му, отделни частични суми до размеръ на пълната сума на заема отъ 10.000.000 л. Последната вноска до 10.000.000 л. трѣбва да се внесе отъ фонда за пенсията за изслужено време въ срокъ до 1 година отъ обнародването на тоя законъ въ „Държавен вестникъ“.

б) Фондътъ „Поморийски солници“ ще плаща годишна лихва 5% върху частичните суми отъ деня на получаването имъ.

в) На датата на пълното реализиране на заема отъ 10.000.000 л., последниятъ се превръща въ анюитетенъ заемъ, платимъ въ срокъ отъ 20 години съ 5% годишна лихва, чрезъ равни шестмесечни вноски, съдържащи лихва и погашения.

Изтеклите лихви до реализирането на заема ще се удържатъ отъ последната вноска отъ сѣция.

г) Редовното изплащане на заема фондътъ „Поморийски солници“ ще гарантира съ постъпленията отъ продажбата на фондвата солъ или на складираната непродана такава. Ако фондътъ „Поморийски солници“ се закрие, неизплатениятъ дългъ се поема и изплаща отъ държавното съкровище, като за целта се предвиждатъ ежегодно необходимите суми въ бюджета на Главната дирекция на държавните дългове.

Чл. 2. Изплащанията на анюитетитъ отъ фонда „Поморийски солници“ ще ставатъ отъ постъпленията на заложенитъ приходи, които се считатъ блокирани до размеръ на вноските и съ които на съответните падежи Българската земеделска и кооперативна банка служебно завързва сметката на фонда за пенсията за изслужено време.

Чл. 3. За изплащане на анюитетитъ се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на фонда „Поморийски солници“ необходимите кредити.

Чл. 4. Тегленето на части отъ този заемъ ще става по искането на управлението на фонда „Поморийски солници“, въз основа протоколно решение на управителния съветъ, одобрено отъ министъра на финансите.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Христо Василевъ.

Христо Василевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Законопроектътъ за разрешаване на фонда „Поморийски солници“ да сключи заемъ 10.000.000 л. отъ фонда за пенсията за изслужено време има за задача да създаде всички условия за увеличение производството на солъ у насъ, за да може нашето солопроизводство да задоволява нуждите отъ солъ на нашата държава. Презъ войната, въ 1916 г. и до края на войната, ние чувствахме липса на солъ, защото полуразрушенитъ отъ горската стихия солници не можеха да произведатъ солъ въ количество, достатъчно да задоволи нуждите на страната.

Фондътъ „Поморийски солници“ е много старъ. Той съществува отъ 1894 г. Тогава солопроизводителитъ съ отделили въ натура 5% отъ своето производство и съ своята организация, наречена „Солно писалище“, съ се прижили за запазване на солниците, борили съ се съ морската стихия по единъ първообителъ начинъ — правили съ дървени огради, напълвани съ камъни. Въ 1915 г., когато голѣмата морска стихия залъ пакъ солниците и самия гр. Поморие, солопроизводителитъ разбираха, че съ некадърни сами да се борятъ съ морската стихия, и въ едно общогражданско събрание помолеха държавата да ги

подпомогне. Тогава тритѣ министерства — на финансите, на железницитъ и на общественитъ сгради — следъ една конференция, възложиха на Главната дирекция на българскитъ държавни железници да извърши необходимитъ строителни работи за запазване на солниците отъ разрушение, а солопроизводителитъ доброволно увеличиха вноската си въ фонда отъ 5% на 16%, т. е. на всѣки 100 торби произведена солъ, 16 торби се даваха за фонда. Така фондътъ „Поморийски солници“ бѣ създаденъ презъ време на войната. Въ неговото управление, обаче, не бѣха допустнати представители на солопроизводителитъ. Той се управляваше само отъ държавни органи. Не можемъ да отречемъ, че Главната дирекция на българскитъ държавни железници направи много строителни работи голѣми бетонни и каменни прегради, които запазиха не само солниците, но и града и създадоха условия за едно правилно развитие на нашето солопроизводство. Забраната вноса на солъ и тия условия, създадени вече, дадоха възможностъ за разширение терена на солниците и въ скоро време, ако продължава тая политика, която е възпрята отъ няколко години насамъ, не само че ще задоволимъ нашитъ нужди отъ солъ, но ще имаме възможностъ и да изнасяме. Соленото езеро около Поморийскитъ солници което представлява единъ естественъ резервоаръ, единъ естественъ съжителствителъ, може да даде голѣми количества солъ, които да покриятъ напълно нуждитъ, като вмѣсто каменна солъ употребяваме брикетирана морска солъ. Развити Поморийскитъ солници и „Гларусъ“, тѣ ще могатъ да задоволятъ напълно нуждата на нашата държава отъ солъ. Въ този моментъ, г-да народни представители, 75% отъ солното производство се намира въ ръцетъ на държавата. Солниците на „Гларусъ“, които даватъ 37 милиона килограма солъ, съ държавни солници, дадени на концесия на д-во „Гларусъ“, а 1/10 отъ Анхиалскитъ солници следъ изследването на гърнитъ по погледбата Молловъ-Кафалиарисъ, станала държавни.

Г-да народни представители! Отъ 1915 до 1933 г., както казахъ, Главната дирекция на българскитъ държавни железници ръководеше строителнитъ работи по запазването Поморийскитъ солници доста успешно. Поради това, обаче, че солопроизводителитъ не участваха въ управлението на фонда, отъ срѣдствата на последния по нѣкой пътъ се задоволяваха и други държавни нужди, а не само нуждитъ, за които бѣше предназначенъ фондътъ. Напр., покойниятъ Ганчевъ отъ Строителната дирекция на българскитъ държавни железници самъ признаване, че тѣснолинейката и релситъ съ закупени съ срѣдствата отъ фонда „Поморийски солници“.

Г-да народни представители! Ако срѣдствата на този фондъ бѣха използвани рационално, тъй както започна рационално използването имъ въ 1935 г., когато вече процентътъ бѣше намаленъ на 10%, когато задачитъ на фонда се разшириха.

Димитъръ Кушевъ: Не се чува.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Какво да правя! И азъ не чувамъ. Изгорѣла е една лампа на високоговорителя. Ще се поправи.

Христо Василевъ: Г-да народни представители! Въ последния ревизионенъ актъ на Финансовата инспекция виждаме, че отъ фондъ „Поморийски солници“ съ взети 4 милиона лева за държавни нужди.

Г-да народни представители! Тукъ искамъ да спра вашето внимание върху това, че фондътъ „Поморийски солници“ е чисто частенъ фондъ; че създаденъ въ 1915 г. като частенъ фондъ, той продължава и досега да бѣде такъвъ.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Ще моля г-да народнитъ представители да не безпокоятъ г-да министритъ презъ време на заседание.

Димитъръ Търкалановъ: За пръвъ пътъ отивамъ при г-да министритъ и вие ми направихте бележка.

Христо Василевъ: Този фондъ е билъ фондъ на самитъ солари. Следъ туй той е билъ взетъ отъ държавата свършено неправилно. Не може да се мотивира по нѣкой начинъ вземането му отъ държавата съ това, че тѣй както съ били взети другитъ фондове отъ държавата така е билъ взетъ и този фондъ, и че връщането му е било въ връзка съ връщането на всички останали фондове, които е вземала държавата отъ 1931 до 1933 г.

Г-да народни представители! Фондът „Поморийски солници“ е единствен фонд. Той е оня резервен фонд, който всичко едно предприятие отдържа в своята сметка, за разширението си. Фактът, че въ управлението на фонда от 1935 г. участвуват и представители на кооперираният и на некооперираният солопроизводители, посочва, че това предприятие, така контролирано, винаги дава добри резултати. От 1935 г., от когато фондът почна да се управлява от специалист, какъвто е г. инженер Лука Йосифов, неговите задачи се разширяват, не само за да се запазят солниците от рушение, но и да се създадат всички условия за тяхното рационално използване. Затуй главната работа, която се върши, е, първо, да се запази хигиената въ солниците и, второ, да се гарантира бързото прибиране на солта чрез специални вагонетки и специални машини, които обслужват самите складове и дават възможност, понеже сж електрифицирани, за правилното и модерно прибиране, складиране и пазене на солта.

Главната задача, която си поставя ръководството на фонда, заедно с представителите на самите солопроизводители, е, да може за въ бъдеще да уравни терените, да се избави езерото от всички сладки води и да премине към комасация на солниците, за да се даде възможност за едно увеличено производство и, най-важното, да се даде възможност за един опит с пробни солници и терените на солниците да бъде разширен въ такъв размер, че да задоволява напълно нуждите на нашата държава.

Исканият заем от 10.000.000 л. има следното предназначение.

Преди всичко ще се върне заемът, който бѣше взет от фонда „Обществени осигуровки“ и който е необходимъ на последния, за да посрещне дадения пенсия на работниците въ 1944 г. Много основателно бѣха отказът на г-нъ министра на търговията за новъ заем от фонда „Обществени осигуровки“ и искането му за връщане на стария заем. Съ новия заем от 10.000.000 л. ще се върне стария от 5.000.000 л. и лихвите, които до 15 мартъ 1938 г. възлизат на 304.000 л. Или ще се върнат, въ лихви и главница, 5.304.000 л.

Наложавше е започнатите строителни работи да бъдат продължени още тази година, да се даде единъ по-бърз темп на строителните работи и на комасацията на солниците за да се постигне въ бъдеще едно увеличение на производството. Налага се да се направи едно допълнително укрепване на разрушените от морската стихия пунктове въ размеръ на 600.000 л.; да се изплати последната ситуация на новозавършения солень складъ въ размеръ на 350.000 л. и най-важното, да се доставят допълнително вагонетки и две машини, съ които да се увеличи превозният паркъ, за да става бързо прибиране на солта и солопроизводителите да се избавят от онѣзи голѣми щети и пакости, които имъ се нанасяха от есенните дъждове, когато голѣма част от солта трѣбваше да отива въ складовете мокра. Този подвиженъ паркъ трѣбва да бъде доставенъ много бързо и трѣбва да се довършатъ всички допълнителни линии тамъ, където сж държавните солници, които сж най-ценните.

Г-да народни представители! Въ Поморийските солници държавата владѣе най-първокачествените солници, които ежегодно й даватъ много добри наеми, плащани от частните лица, които ги наематъ.

Новопостроеният складъ също така трѣбва да бъде електрифициранъ и снабденъ съ нужните елеватори и автоматически калтари за мѣрене, пълнене и зашиване на торбите — въобще за приготвяването на солта за износъ. За тази целъ също така сж необходими 1.000.000 л.

Също така трѣбва да се направи поправка на настилата на всички пътища, които водятъ за солниците, за да се избѣгне изпращането и замърсяването на солта.

И една отъ най-важните задачи, които сегашното управление на фонда си е поставило, тя е: да може отъ солното езеро да се отдѣли съ валове повече мѣсто за изпарители, както и допълнително ограждане на самото солно езеро отъ сладките води.

На насъ природата ни е дала едно естествено богатство — морска вода, въ която солта достига до 8%. Това обстоятелство улеснява бързото добиване и бързото кристализиране на солта. Ако въ продължение на 5-6 години бъдат отдѣлени сладките води, които сега влизатъ въ солното езеро; ако стане една комасация и едно уравниране на терена на всички солници, за да бъдатъ на едно ниво, и се пълнятъ по-бързо съ електрически помпи; ако всички солници бъдатъ електрифицирани

модерно, ние ще можемъ да удвоимъ и утроимъ производството на солта.

Този заемъ не е заемъ за самите производители. Той е заемъ, който подготвява условията за добиването на едно национално богатство, което въ всѣки моментъ може да ни бѣде много потрѣбно, много необходимо и да не търпимъ лишения отъ него, както търпѣхме презъ европейската война.

Г-да народни представители! Напълно е гарантирано изплащането на този заемъ отъ 10.000.000 л., защото въ бъдеще фондътъ ще има едно увеличение въ прихода си най-малко съ 500.000 л. Сегашниятъ редовенъ приходъ на фонда „Поморийски солници“ е 1.500.000 л. Ако фондътъ остане даже съ този приходъ, покриването на анюитетните вноски по заема е напълно гарантирано и въ срокъ отъ 20 години, заемътъ ще бѣде изплатенъ. Даже ще останатъ значителни суми за поддържане на всичко, което е завършено досега и което ще се довърши, за да може да се поддържатъ въ изправностъ всички солници около Поморие.

Азъ моля г-нъ министра на финансите, който, не се съмнявамъ, прави една коренна разлика между фонда „Поморийски солници“ и останалите фондове, тъй като този фондъ е частенъ фондъ на солопроизводителите, да се съгласи въ бъдеще да предвиди въ редовния бюджетъ на държавата, или въ единъ допълнителенъ бюджетъ, връщането на взетите отъ фонда „Поморийски солници“ суми, които, ако не бъдатъ дадени направо на фонда, да бъдатъ дадени за погасяване на заема, който сега ще се отпусне. Защото много несправедливо е държавата да посѣга върху единъ фондъ на частни лица, които сж се самообложили и сж си образували свой фондъ. Би било справедливо и оправдателно, ако държавата за покриване своите нужди посегне на всички частни капиталистически предприятия и вземе единъ процентъ отъ тяхните фондове, отъ тяхните спестявания, но много несправедливо е да се изземватъ, и то безвъзвратно, суми отъ единъ фондъ на български граждани, които сж се самообложили, за да образуватъ този фондъ. Въ миналото имаме много случаи, когато държавата си е служила съ този фондъ — вземала го е временно за плащане на заплати или за други нужди на държавата, но веднага го е връщала. Обаче, въ 1933 г. министъръ Стефановъ иззе 5.000.000 л. отъ този фондъ, отъ които до сега се върнаха въ фонда само 1.000.000 л. въ формата на субсидии. Ето защо азъ моля г-нъ министра на финансите да се съгласи въ бъдеще, въ формата на субсидии, да стане връщането на тия иззети суми, защото тяхното задържане и тяхното невръщане е крайно несправедливо.

Ето защо азъ съмтамъ, че този заемъ за фонда „Поморийски солници“, ще получи общото одобрение на Парламента и ще бѣде гласуванъ. Правя само тая бележка: г-нъ министърътъ на финансите да бѣде така добъръ да се съгласи, както досега се върнаха въ формата на субсидии 1.000.000 л. отъ взетите на времето 5.000.000 л. отъ този фондъ, въ бъдеще, въ допълнителния бюджетъ или въ редовния бюджетъ, на части, да се върнатъ и останалите 4 милиона, пакъ въ формата на субсидии, защото тия пари сж на единъ частенъ фондъ, който нѣма нищо общо съ другите фондове. Другите фондове сж обществени, засѣгатъ цѣлото общество, а този фондъ е частенъ фондъ на отдѣлни граждани.

Съ туй завършвамъ и моля законопроектътъ да се гласува. (Ръкоплъскания)

Председател Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Христо Гатевъ.

Христо Гатевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Производството на солъ въ България се извършва въ три пункта на нашата страна: въ Бургасъ, въ Поморие и въ Провадия. Въ първите два пункта солта се произвежда чрезъ изпарение по естественъ начинъ на солната вода, а именно въ Бургасъ отъ морската солена вода, а въ Поморие отъ езерната солена вода, която се намира край градъ Поморие.

Производството на солъ въ Поморие съществува отъ незапомнено време. Отъ данните, които имамъ, се вижда, че още 200 години преди Христа сж съществували солниците. Тѣ продължаватъ да съществуватъ и до днешно време.

Производството на солъ въ Бургасъ е съществувало също така отъ доста време. Отъ 1922 г. туй предприятие се отдава на концесия на едно дружество, което въ продължение на редъ години е успѣло въ значителна степенъ да увеличи производството.

Съществували сж също така солници и по крайбрежието на Черно море, при Вая-кьойското езеро, а също и в Балчик, обаче тия солници, поради неблагоприятните условия, при които сж поставени, сж изоставени за сега. Отъ 1917 г. се открива соленият извори край гр. Провадия, където се инсталира солварна фабрика и се започна производството на соль.

Поставени морските солници при крайно неизгодни условия, поради неукрепения бръст и пр., тяхните стопани сж били принудени своевременно да се загрижат за запазване на туй производство за нашата страна. И тѣ започват да извършват тая работа по единъ задръженъ начинъ, чрезъ отдѣлянето на 10% — а следъ туй на повече проценти — отъ производството въ натура, което продавали и срѣдствата, които добивали, употребявали изключително за нуждитъ на самото предприятие — укрепване на бръга и подобрене на солниците. По този начинъ е създаденъ фондътъ „Анхиялски солници“, а сега „Поморийски солници“, който съществува отъ 1894 г., а въ днешния си видъ той съществува отъ 1935 г. Въ Поморие съществуватъ солници, които сж собственост на 450 отдѣлни стопани. Следователно, срѣдствата които се набиратъ въ този фондъ, сж изключително частни срѣдства, срѣдства на отдѣлни стопани. Тия срѣдства сж употребявани не само за самото солопроизводство, а — както въ миналото, така и сега — и за защита на бръга и въобще за всички други нужди въ връзка съ запазване доброто състояние на солниците.

Отъ 1935 г. се създаде специаленъ правилникъ, по силата на който съществува този фондъ, а въ 1936 г. сж новия законъ за акциза и държавните привилегии се учредява, вече по законенъ пътъ, съществуването на фонда, по силата на който солопроизводителитъ се задължаватъ да внасятъ въ фонда 10% отъ стойността на своето производство, а също така нѣкакъвъ процентъ за фири, които, ако не се реализиратъ, отиватъ да засиятъ срѣдствата на фонда. По този начинъ е създаденъ този фондъ, който има, съгласно специалния законъ и специалния правилникъ, задачата да поощрява солопроизводството въ нашата страна.

Г-да народни представители! Сольта е единъ артикулъ отъ първа необходимостъ. Туй сж приказки, които на всѣкого сж известни, обаче азъ трѣбва да подчертая — въпрѣки че у насъ съществуватъ отлични условия за разширението на това производство — че до скоро време се е гледало съ крайно пренебрежение на туй производство и ние сме стигнали, имайки великоленни условия да произвеждаме соль, достатъчна да задоволи нуждитъ на страната, до положението да внасяме отъ вънъ соль за задоволяване нашитъ нужди. Азъ тукъ имамъ една таблица, която ще ви цитирамъ и отъ която ще видите, че ние до миналата година сме внасяли ежегодно грамадни количества соль, въпрѣки че въ страната има изидеални условия за добиването както на морска, така също на каменна и на изварявана соль. Разбира се, причини, за да се намира туй производство въ туй състояние, има много и азъ ще се помъжа, доколкото познавамъ този въпросъ, да изнеса нѣкои факти и данни, за да може съответниятъ министри да си взематъ бележка, да коригиратъ грѣшките и да отстранятъ причинитъ, които сж способствували туй производство да бѣде въ туй състояние.

Производството въ Поморие е разпокъсано и то, както ви казахъ, се намира въ ръцетъ на 450 производители. Голямо производство не е нито индустриално, както се изразява инж. Йоцовъ, нито занаятчийско, а е едно обикновено полско производство на соль, защото една частъ отъ производителитъ сами участвуватъ въ производството и си прибиратъ сольта, а други пъкъ отдаватъ срещу наемъ собственитъ си солници на наематели, които срещу заплащане на наемъ, произвеждатъ сольта. Тази разпокъсаностъ създава тежкитъ условия, при които се намира нашето солопроизводство въ Поморие. Туй е наложило на отдѣлнитъ производители да се обединятъ въ своя собствена организация, наречена „Поморийски солници“, където тѣ чрезъ общи усилия се стремятъ да подобрятъ производството си, а също така се грижатъ и за продажбата му. Въ туй направление, обаче, тѣ не сж получили онака широка подкрепа, която трѣбва да получатъ, за да подобрятъ своя поминѣкъ и да бѣдятъ въ услуга както на своитъ семейства, така също и на народното стопанство. Днесъ за солопроизводството, при туй състояние, въ което се намира и въпрѣки че страната ни има извънредно голѣма нужда отъ неговото разширение и подобрене, още не е направено онуй, което трѣбва да се направи, за да може да стане страната ни абсолютно независима отъ външния вносъ, който въ критическитъ години, кавито бѣха

тия презъ време на войната, нанесе страшни поражения на нашата страна. Азъ съмъ проследилъ този въпросъ и съмъ констатира, че отъ липсата на соль извънредно много страда човѣшкия организъмъ, а така също и животнитъ. Липсата на соль презъ време на войната се отрази извънредно зле върху населението. Когато Одринъ бѣше обсаденъ, констатира се, че много хора бѣха пострадали отъ тази болестъ, която се появява изключително поради липсата на соль.

Ние имаме и едно държавно стопанство, отдадено на концесия презъ 1922 г., което също снабдява страната съ соль. Това е Атанасъ-кьойското езеро при Бургасъ, където има една грамадна площ за производство на соль. Съгласно договора, концесионерътъ е длъженъ да направи всичко, за да може да подобри, а също така и да увеличи производството на соль. Обаче отъ даннитъ, които се намиратъ къмъ преписките по концесията, се установява, че туй не е направено досега, че договорътъ не е изпълненъ. И затова презъ 1924 г. нашата бедна страна си е позволила лукса — съ цель да запази цената на сольта и да гарантира на вносителитъ на соль да могатъ да внесатъ едно грамадно количество соль, отъ което да спечелатъ една значителна сума — да допусне 10 милиона килограма соль да бѣде изоставена, неприбрана, и на следната година, 1925, да ѣ внесатъ 32 милиона килограма соль на стойностъ 40 милиона лева.

Отъ 1922 г. до днесъ въ страната непрекъснато се е внасяла каменна соль при наличността, като казахъ, на отлични условия за производство на соль у насъ. И азъ ще ви прочета тукъ нѣкои цифри за вноса на сольта, отъ които ще видите, че въпрѣки тия добри условия за производство на соль, които имаме у насъ, вносътъ продължава да съществува. Даже въ днешно време, когато сме имали вече възможността да проверимъ колко пагубно се отразява вносътъ на сольта, ние продължаваме да не вземаме мѣрки за поощрението и за стабилизирането на производството на соль въ нашата страна. Въ 1925 г. се внасятъ 32 милиона килограма соль, въ 1926 г. — 28 милиона килограма, въ 1927 г. — 23 милиона килограма. Този вносъ продължава почти непрекъснато и презъ следващитъ години, за да стигне въ 1938 г. до 12 милиона килограма. Споредъ договора, концесионното предприятие е следвало да даде презъ 1933 г. едно производство отъ 45 милиона килограма соль, а то, съ съоръженията които е приготвило, е могло да даде производство само 9 милиона килограма. Ето защо азъ моля г-да министритъ, подъ чието ведомство се намиратъ тия солници, да си взематъ бележка отъ това, което казвамъ, и да направятъ всичко необходимо, за да може страната ни да бѣде обезпечена съ соль, защото сольта е единъ артикулъ отъ жизнено значение за цѣлото народно стопанство и за здравето на цѣлия народъ.

Ще ви посоча само нѣколко случаи, за да видите подъ какъвъ режимъ се намира производството на соль у насъ, какъ е разпрѣсната контролата и ръководството на това производство, какъ нѣмаме една стегната организация, която да произвежда и напѣтствува производството на този артикулъ у насъ.

Най-напредъ съ производството на соль у насъ се занимава Министерството на финанситъ. Съгласно членове 210 и 221 отъ закона за държавнитъ привилегии и акцизитъ, на него е възложена контролата и ръководството на произвежданата въ страната соль, за продажбата, качеството и пр. Министерството на търговията, Минно отдѣление, съгласно членове 2 и 115 отъ закона за минитъ, също се занимава съ контролата и ръководството на производството на сольта. Министерството на земедѣлното, отдѣление за държавнитъ имоти се занимава съ собствеността на солниците въ страната. Министерството на благоустройството, съгласно наредбата-законъ за контрола и узаконяване на индустриалнитъ предприятия, също така се мѣси въ производството на соль, и безъ негово разрешение не се позволява абсолютно никакво производство на соль. И най-накрая Българската народна банка, когато има нужда да се внесе соль въ страната, също се мѣси, като определя, кой трѣбва да внесе соль, откъде трѣбва да се внесе, съ каква валута и пр.

Ето, виждатъ какъ ръководството на производството на единъ артикулъ отъ голѣмо, бихъ казалъ отъ жизнено значение за народното стопанство и за цѣлата страна, е разпрѣснато по различни ведомства и стига до положението, щото България, въ която има най-хубави условия за производство на соль, да остава често пѣти безъ соль и да става нужда да внасяме соль отъ вънъ. Възможно е и тази година да се наложи да внесемъ соль отъ вънъ.

Съ вноса на солъ отъ вънъ се прави лоша услуга на народното стопанство, защото се внася солъ, която не е пригодна за употреба и съ която временно е свикнало населението у насъ. Безъ да изхождаме отъ каквито и да е съображения, азъ съмъ длъженъ да кажа, че трѣбва веднажъ да винаги да се спре вноса на каменната солъ, която се консумира въ нашата страна само затуй, защото между населението има едни предубеждения и навици, които трѣбва да бъдатъ изкоренени, за да може да се създадатъ условия да просперира мѣстното производство. Отъ даннитъ, които имаме, се установява, че въ нашата страна се употребява незначително количество каменна солъ — 4, максимумъ 6 милиона килограма. Консумацията на каменната солъ въ чужбина е сведена до минимумъ. Само нѣколко страни, Ромъния, Полша и Русия, консумиратъ направо каменна солъ. Въ всички други страни, където има производство на каменна солъ, като бивша Австрия, Германия, Италия и пр., каменната солъ се промива и брикетира и тогава се дава на добитъка, или се употребява въ домакинството, споредъ нуждитъ. Тамъ солта, която е предназначена за нуждитъ на домакинството и за скотовъдството, е освободена отъ всѣкви такси, данъци и бери, а солта за другитъ видове консумация е обложена по-високо.

Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се направи една корекция въ облога и цената на солта. У насъ извънредно много се спекулира съ цената на солта и ще стигнемъ до положението да се сведе нейната цена, за смѣтка на държавното съкровище, до единъ нищожень размѣръ следъ измѣнението на закона за държавнитъ привилегии и акцизитъ, което се направи въ 1936 г. Тогава цената на солта се сведе до единъ минимумъ, какъвто никъде по свѣта не съществува. Разбира се, разликата, поради намалението на акциза, за която навремето се казваше, че ще отиде въ полза на консуматора, се загуби по сръдната между производителя и консуматора, отиде въ полза на продавачитъ, на посрѣдникитъ и днесъ консуматорътъ купува солта по оная цена, която тя имаше преди измѣненаето на закона.

Обаче независимо отъ това, г-да народни представители, азъ трѣбва да изтъкна, че не е отъ значение това, на каква цена се даде солта на консуматора, защото, споредъ статистическитъ сведения, които имаме за консумацията на солта, сръдно на глава се падатъ 5-8 кгр. солъ, или едно домакинство отъ 6 члена ще консумира около 30-40 кгр. солъ годишно, и ако се плаща акцизъ по единъ левъ на килограмъ, както бѣше въ миналото, то ще плати 30-40 л. облогъ, което нѣма да отегчи въ никои случаи бюджета и на най-бедното стопанство. Обаче управникитъ въ България тогава, намалявайки цената на солта въ желанието си да бждатъ въ услуга на народното стопанство, съ нанесли косвено една страшна пакостъ на народното стопанство и на здравето на българския народъ. Защото при тази извънредно много подбита цена на солта, сведена до единъ, бихъ казалъ, невъзможенъ минимумъ, продавана почти на безценица, производителитъ се стремятъ по-лесно да се освободятъ отъ солта, която иматъ, и я пушатъ на пазаря, безъ да се грижатъ да подобрятъ нейното качество, както се грижеха въ миналото производители на солъ въ Провадия, Поморие и Бургасъ. Днесъ стигнахме до положението цената на единъ килограмъ солъ да струва толкова, колкото е стойността на амбалажа за единъ килограмъ солъ. Това е просто невѣроятнo. Разбира се, всичко това става за смѣтка на производителите и консуматора по единъ косвенъ начинъ. Днесъ солта отъ Поморие и Бургасъ се продава въ торби по 100 кгр. Една торба струва 30 л., обаче въ нея има 92-98 кгр. солъ. Производителътъ, поради ниската цена, която му е наложена, не се грижи за подобрене качеството на солта, не я държи да отлежи, та съ течението на времето да се изгубятъ вреднитъ соли, които се съдържатъ въ солта, пуца на пазара солъ, която не е пригодна за консумация и по този начинъ прави твърде лоша услуга на народното стопанство и на цѣлия народъ. Въ други страни, голѣми производители на солъ, съ законъ изрично е забранено да се пуца на пазара солъ, която не е отлежала известно време. Напр., въ Турция не се позволява да се изнася солъ отъ солницитъ около Смирна, докато солта не престонъ шестъ месеци, а въ Египетъ — докато не престонъ една година. И въ изложението, което прави управителътъ на фонда „Поморийски солници“, се казва: „За да се подобри качеството на солта, производителътъ трѣбва да я държи поне 8 седмици на открито, за да отлежи и да се подобри качеството“. Разбира се, политиката, която е провеждана досега, не е насърчавала производителитъ въ това направление; напротивъ, тѣ съ били отегчавани съ голѣми формалности, които съществуватъ по разнитъ

законо, които изброихъ тукъ. Така напр. въ закона за акцизитъ се казва, че за контрола на производството върху всѣка торба солъ се поставя металческа помба. Следъ туй се въвежда нѣкакви контролни свидетелства, които отегчаватъ цената на солта; макаръ и съ нищожна сума, за смѣтка на производителя. Всичко онова, което се губи при тази контрола — сръдства и време докато се подредятъ и запечатъ свидетелствата — струва двойно повече отъ прихода, който държавата получава отъ тѣзи свидетелства.

Ето защо, за да имаме стабилизирано производство на солъ, която, както казахъ, е отъ жизнено значение за народното стопанство и за държавата, трѣбва да се дадатъ максимумъ улеснения и да се положатъ максимумъ грижи за нейното производство. Азъ съмъ съ надеждата, че съ грижитъ, които полага фондътъ „Поморийски солници“, туй производство ще бжде турено въ редъ. Работата, обаче, която върши този фондъ съ опитнитъ солници въ Поморие е повече демонстративна и производителитъ нѣма да почерпятъ нѣкаква реална облага отъ тази работа. Действително, тѣ ще видятъ ползата отъ модерното производство, но нѣма да иматъ възможностъ да приложатъ на дѣло туй, което ще видятъ, понеже нѣматъ сръдства. Фондътъ може да хвърли безвъзвратно сръдства, които получава отъ самитъ производители, обаче тѣ самитъ нѣматъ такава възможностъ.

Казахъ ви, че едно отъ условията за подобрене качеството на солта е това, че тя трѣбва да отлежи. Презъ 1937 г. Министерството на земедѣлното назначи една комисия отъ вещи лица, която да се произнесе по какъвъ начинъ трѣбва да се провежда производството на солъ, за да може да се добива по-добро качество. Комисията въ протокола си казва, че за да може солта да узрѣе и да бжде пригодна за консумация, трѣбва да отлежи по-продължително време и че не е необходимо да се внася въ складове. Други хора, обаче, дебитъ туй решение на комисията и го използвали за свои лични облаго и цели. По специалния договоръ за концесията на Атанаскойскитъ солници, концесионерътъ е задълженъ да направи необходимитъ съоръжения, между които и постройката на складове за съхраняване на солта. Той обаче, се възползувалъ отъ този протоколъ на комисията и до днесъ днешенъ, въпрѣки императивното повеление на договора, не е пристъпилъ къмъ построяването на складове. А както виждате, сега фондътъ „Поморийски солници“ заключава заемъ отъ пензионния фондъ, за да построи складове и други съоръжения, само и само да бжде въ услуга на солницитъ, за да може солта да се съхранява и запази отъ измиване. Концесионерътъ, който е длъженъ, по силата на договора, да построи нуждитъ съоръжения, нищо не е направилъ досега, а напротивъ, възползувалъ се отъ протокола на комисията, правилъ си е оглушки и нийкой до днесъ не му е потърсилъ смѣтка за туй, което той прави въ солницитъ. Презъ 1933 г., поради това, че въпрѣки наличнитъ солници у насъ, се допуска голѣмъ вносъ на солъ отъ чужбина, се вдига голѣмъ шумъ по въпроса за начина, по който се експлоатира туй държавно предприятие, Атанаскойскитъ солници, и Министерството на земедѣлното се вижда принудено да назначи една комисия, която да отиде на самото мѣсто и да види какъ се стопанисва това предприятие. Комисията е отишла на мѣстото, направила е провѣрката на 3, 4 и 5 юлий 1933 г. и е съставила протоколъ за онова, което е констатира. Тя имала следния съставъ: главниятъ инспекторъ при отдѣленieto за водитъ въ Министерството на земедѣлното, инженеръ Игнатовъ, народниятъ представителъ Никола Йотовъ, председателятъ на Бургаския окръженъ съдъ Иванъ Славовъ, контролорътъ при бюджетно-контролното отдѣление на министерството Керачевъ, инспекторътъ при отдѣленieto за държавнитъ имоти, Марковъ и Димитъръ Сотировъ отъ Бургасъ. Комисията, следъ като е ходила на самото мѣсто и е проучила концесионния договоръ, следъ като е констатира направила отъ концесионера, състави единъ протоколъ отъ 5 страници, въ който заключава: (Чете) „Първо. Концесионерътъ досега не се е възползувалъ отъ даденитъ му права по членове 10 и 12 отъ договора за постройка на собствена желѣзнопътна линия и кадно-саламурени бани, поради което държавата, следъ изтичането на концесионния срокъ, нѣма да получи тѣзи съоръжения“. И днесъ държавата на свои сръдства строи нормална желѣзнопътна линия до самитъ солници, когато тази линия е трѣбвало да бжде построена отъ самия концесионеръ. Второ. Концесионерътъ досега не е изпълнилъ задължението си по членове 4, 8 и 17, а именно: постройка на два укрепителни вала въ южната част на блатото, превръщане северната част на бла-

тото въ солница; не е направил проходите за отвеждане на сладките води" и пр. и пр. Всички тези мероприятия, които концесионерът е бил длъжен да направи и не е направил до 1933 г., възлизат на стойност около 12 милиона лева. Свободно може да се смисне това като една щета, нанесена на държавата.

Но независимо от това концесионерът е бил длъжен, съгласно договора, да създаде до 1933 г. от северното блато нови солници. Ако това беше направено, общата площ на солниците щеше да възлѐзе на 15 милиона квадратни метра — площ достатъчна за произвеждане на необходимото количество сол за нуждите на страната. А до 1933 г. той е създад, според протокола на комисията, само 5 милиона квадратни метра солници, което дава 1/3 от онова, което може да се получи при една правилно подредена работа.

Работата, обаче, не се приключва с този протокол на комисията. Знаете, че навремето се вдигна голям шум и се искаше, поради туй, че страната страдеше от липса на сол, непременно да се уредят отношенията с концесионера и да се застави той да изпълни своето задължение по договора, за да се обезпечи страната с необходимото количество сол. Концесионерът, обаче, не изпълнява задълженията си и през следващите години, поради което Министерството на земеделието с друга заповѐд назначава комисия в същия състав. На 24 март 1934 г. комисията отива на самото място да провери какво е направено по повод на първия констатиран протокол и установява следното: (Чете) „1. Концесионерът не се е възползвал от даденото му право по членове 10 и 12. 2. Концесионерът не е изпълнил задълженията си: а) по чл. 4 — постройка на два укрепителни крайбрежни вала в южната част на блатото, от морето до шосето Бургас—Анхвало, или да засили и разшири ония, извършени от инспектората по маларията.

Същият е продължил и почистил само източния вал, построен от инспектората по маларията, от морето до Ескипаслийското дере.

б) по чл. 8 — не по-късно от първите 12 години на концесионния срок да преобърне и северната част на езерото въ солница и саламурени резервуари, като направи проходи за отвеждане на сладките води, както в южната част. Плановът за проходите и съоръженията по тях трѐбва да бъдат предварително одобрени от инспектората по маларията. Задължението си обаче, по този член концесионерът до днес не е изпълнил.

Като имате предвид, г-да, че от 1934 г. досега въ страната ни е внесено едно количество от 80 милиона килограма сол на стойност 120 милиона лева, ясно е, каква грамадна щета е нанесена на страната поради това, че с голяма небрежност е гледано на туй предприятие.

Най-интересното, обаче е туй, че по отношение на наема, който е следвало да се плаща, съществува такъв безпорядък, че и до днес днешен не е установено кой събира наема, по какъв начин се събира и дали определянето на наема става по начина, който е предвиден въ договора. Според договора, за определяне на наема се назначава всяка година, след приключване на кампанията, една комисия, въ която трѐбва да влѐзе по един представител на Министерството на финансите, на Министерството на земеделието, на самото предприятие и на търговско-индустриалната камара. Тази комисия, обаче, е имала състав свършен различен от този, който предвижда чл. 22, буква „б“ от договора. Най-напред комисията е била въ по-разширен състав. Една година тази комисия се назначава с заповѐд на министъра на земеделието и се състои от 7 души; друга година се назначава от министъра на финансите и се състои от 5 души; трета година — от министъра на земеделието и се състои пак от 5 души. Така се е процедирало по определянето и събирането наема от концесионера и съставеният протокол не е бил представян по надлежния ред за одобрение от съответния министър. По-вече туй блато, туй предприятие се смѐта като държавно и е под ведомството на Министерството на земеделието, следвало е министърът на земеделието да издава съответната заповѐд за назначаване всяка година комисия по определяне наема, а също така на всеки 3 или 4 години е трѐвало да назначава комисия, която да отива на самото място и да проверява доколко сключеният договор се изпълнява и въобще доколко интересът на държавата е защитен. До днес днешен, обаче, само една единствена комисия е назначена въ 1924 г., която е установила, че концесионерът не изпълнява договора и му е била наложена глоба от 4,000 л. с

предупреждение, че при второ нарушение ще му се отнеме предприятието. Друга комисия, назначена не знам по какъв повод, е констатирала пълно нарушение на договора, обаче, не е взети абсолютно никакви мѐрки. От 1922 г. до сега всички протоколи, по силата на които се събира наема, не са представени на съответния министър за утвърждение, за да се види дали въобще интересът на държавата е бил запазен.

Съгласно чл. 203 от закона за бюджета, отчетността и предприятията, приемателните и предавателните протоколи за всяко едно предприятие трѐбва да бъдат съответно одобрени от надлежния министър. Такова одобрение до днес днешен не е извършено, и аз смѐтам, че е направено голямо нарушение и от отговорните лица е извършена една работа, която е ошетила извънредно много държавата.

Г-да народни представители! За да бъде държавата обезпечена с туй производство, трѐбва да се вземат необходимите мѐрки и аз смѐтам, че първото нѐщо, което трѐбва да се направи, е да се застави концесионера да изпълни договора, по силата на който му е отдадено предприятието, като се следи, дали занаятът този договор ще бъде изпълняван, защото до изтичането на концесията има още 8 години от днес. Въ тия 8 години концесионерът трѐбва да направи всички съоръжения, с които да гарантира добиването на доброкачествена сол и запазването ѝ, а също така да се добива сол, която да служи за запас, защото никъде другаде у нас, поне за сега, не може да се добиват такива количества сол, каквито се добиват въ туй държавно предприятие. Тия машини и съоръжения, които ще се набавят, също така трѐбва да бъдат съответно подбрани, а не да бъдат доставени от чужбина разни бракувани машини, негодни за работа.

Г-да народни представители! Както ви казах, въ чужбина се произвежда брикетна сол, която напълно замѐства нуждата от каменна сол. У нас съществува предубеждение, че тази брикетна сол не може да замѐсти каменната. За да се твърди туй, аз смѐтам, че има нѐкакви основания, и то е само за туй, защото инсталацията, която е набавена и с която си служат за добиване на брикети, не е пригодна и не може да даде окончателен продукт, който напълно да задоволи нуждите на нашето скотовъдство. За произвеждане сол за скотовъдците, може да се работи въ две направления. Самата сол, като сол, е лекарство. Въ същата, чрез брикетирание, може да се поставят съответните примѐси. Въ зависимост от туй, за коя област ще се използва тази сол, дали за южна или за северна България, въ зависимост и от туй за какъв добитък ще бъде предназначена тя, дали за добитък за мляко или за добитък за уговяване, може да се прибавят примѐси, които да способствуват, било за увеличаване на млечността, било за затлъстяване на добитъка. Туй, което се практикува въ чужбина, трѐбва да се приложи и у нас. Освен това за такива нужди солта трѐбва да бъде освободена от всякакви тежести като, разбира се, тя бъде денатурирана, така както се прави и другаде. Аз смѐтам, че по този начин веднѐж за винаги ще се ликвидира с внасянето на сол от чужбина. Доколкото знаем, и тази година съществува опасността да бъде внесена сол от чужбина.

Съ предложения проект за сключване вземъ за нуждите на фонда „Поморийски солници“ аз съм съгласен. Имах възможност да говоря с управителя на фонда и смѐтам, че шомъ управлението на фонда намира, че тези срдѐства са достатъчни, този въпрос е правилно разрешен. Още повече, както каза колежата Христо Василев, срдѐствата са напълно гарантирани и въ най-скоро време вземът ще бъде погасен затуй, защото всяка година производството се увеличава, нови грамадни площи се разработват и след 3-4 години въ Поморие ще имаме едно производство на сол, което напълно ще задоволи нуждите на нашата страна. Разбира се, трѐбва да се направи всичко възможно да се подобри извънредно много качеството на солта и да не се допуска онази аномалия, която съществува при сегашното производство — да се пуца на пазари сол неоттежата.

От друга страна трѐбва да се направи всичко възможно да се приложи договора от концесионера на Атанаскойският солници, макаръ че на времето при сключването му са направени големи опущения и договорът е написан тъй, като че самъ концесионерът го е редактирал и държавата само го е приложила.

Намирам, обаче, че срдѐствата неправилно се вземат от фонда „Пенси за изслужено време“, защото този фонд има специално предназначение. Аз смѐтам, че

както е сключен първият заем от фонда „Обществени осигуровки“ е по-правилно. Срѣдствата от този заем ще се употребят не само за доставка на машини, а ще отидат също тъй и за заплащане труда на местното население, на което ще се създаде работа. Като имаме пред вид, че в солниците в Поморие работят около 600 души при производството на солта и около 200 души при прибирането на солта в складовете, аз съмтам, че напълно оправдано и целесъобразно е, този заем да бъде сключен, както първия, от фонда „Обществени осигуровки“. Обаче, щом г-н министърът на финансите е възприел този начин, аз се съгласявам, макар да имам едно по-друго разбиране което си позволявам да изтъкна пред вас.

Аз съмтам, че обществените срѣдства, които се събират по различни пътища, трѣбва да бъдат централизирани на едно единствено място и от там да бъдат направлявани за нуждите на нашето цѣлокупно стопанство. Фондът „Пенсии за изслужено време“ има едно специално предназначение: да бъдат гарантирани на държавните и общинските служители пенсии, след като прослужат известен период време. Съгласно специалния закон, този фонд трѣбва да бъде най-рационално оползотворяван. Аз намирам, че в никой случай нито този фонд, нито другите фондове може да се занимават с банкерство, с отпускане на заеми. Най-рационално оползотворение на обществените срѣдства в фондовете аз намирам, че е вложенето им в държавните кредитни институти, които да насочват своята кредитна дейност към онѣзи предприятия, към онѣзи стопански отрасли, които ще създадат повече блага и поминък на нашето население. И аз съмтам, че в туй направление ще трѣбва да се работи, за да имаме прегледност, да знаем с какви срѣдства разполагаме и до къде можем да се простираме. Аз бих препоръчал тази мѣрка с моите скромни познания, за да имаме прегледност. Този централен институт, ще бъде безспорно държавен и ще насочва набраните обществени срѣдства към подпомагане на такива стопански инициативи, които имат нужда от подкрепа, за да може да се създадат повече блага от народа.

На края, г-да народни представители, както заявих, аз одобрявам отпускането на този заем за нуждите на фонда „Поморийски солници“ като препоръчвам да се вземат нужните мѣрки за подобрене на производството и правилното му насочване, като се опростосвори контрола и като се съберат на едно място всички свързани с него работи, разпръснати по разни ведомства. Правилно насочвано това предприятие, може да даде производство, което напълно да задоволи нуждите на нашата страна. А ние имаме най-хубави условия да добием първокачествена сол, каквато мога смѣло да кажа, че въ много страни няма. При това ние можем да създадем и условия за износ на сол в чужбина. (Ръкоплъскания от дѣсно и центъра)

Председател Стойчо Мошанов: Ще гласуваме. Тия, които приемат на първо четене законопроекта за разрешаване на фонда „Поморийски солници“ да сключи заем от фонда за пенсия за изслужено време в размер на 10.000.000 л., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г-н министърът на финансите.

Министър Добри Божилов: Моля по спешност законопроекта да се гласува и на второ четене.

Председател Стойчо Мошанов: Тия, които приемат по спешност да се гласува законопроектът и на второ четене, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н секретаря да докладва законопроекта.

Секретар Дончо Узунов: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за разрешаване на фонда „Поморийски солници“ да сключи заем от фонда за пенсия за изслужено време в размер на 10.000.000 л.

Чл. 1. Разрешава се на фонда „Поморийски солници“ при Министерството на финансите да сключи от фонда за пенсия за изслужено време заем в размер на 10.000.000 л., от които 5.000.000 л. ще послужат за изплащане отпуснатия от фонда „Обществени осигуровки“ заем съгласно наредбата-закон от 17 март 1937 г., а остатъкът е предназначен за разни подобрения на солотърговството в Поморийското землище.

Горният заем се отпуска при следните условия:

а) Фондът за пенсия за изслужено време ще внася на фонда „Поморийски солници“, при поискване от последния, в зависимост от нуждите му, от дѣлни части суми до размер на пълната сума на заема от 10.000.000 л. Последната вноска до 10.000.000 л. трѣбва да се внесе от фонда за пенсия за изслужено време в срок до 1 година от обнародването на този закон в „Държавен вестник“.

б) Фондът „Поморийски солници“ ще плаща годишна лихва 5% върху частичните суми от деня на получаването им;

в) на датата на пълното реализиране на заема от 10.000.000 л., последният се превръща в анюитетен заем, платим в срок от 20 години с 5% годишна лихва, чрез равни шестмесечни вноски, съдържащи лихва и погашение.

Изтеклите лихви до реализирането на заема ще се удържат от последната вноска от сѣмния.

г) редовното изплащане на заема фондът „Поморийски солници“ ще гарантира с постъпленията от продажбата на фондната сол, или на складираната непродана такава. Ако фондът „Поморийски солници“ се закрие, неизплатеният дълг се поема и изплаща от държавното съкровище, като за целта се предвиждат ежегодно необходимите суми в бюджета на Главната дирекция на държавните дългове.

Председател Стойчо Мошанов: Които приемат заглавие на законопроекта и чл. 1, както се докладва, моля да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретар Дончо Узунов: (Чете)

„Чл. 2. Изплащанията на анюитет от фонда „Поморийски солници“ ще стават от постъпленията на заложените приходи, които се считат за блокирани до размер на вноските и с които на съответните падежи Българската земеделска и кооперативна банка служебно завърта сметката на фонда за пенсия за изслужено време.“

Председател Стойчо Мошанов: Които приемат чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретар Дончо Узунов: (Чете)

„Чл. 3. За изплащане на анюитет се предвиждат ежегодно в бюджета на фонда „Поморийски солници“ необходимите кредити.“

Председател Стойчо Мошанов: Които приемат чл. 3, моля да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретар Дончо Узунов: (Чете)

„Чл. 4. Тегленето на части от този заем ще става по искане на управлението на фонда „Поморийски солници“, въз основа протоколно решение на управителния съвет, одобрено от министъра на финансите.“

Председател Стойчо Мошанов: Които приемат чл. 4, моля да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. Законопроектът е приет.

Пристъпваме към точка втора от дневния ред: —

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОСВОБОЖДАВАНЕ ОТЪ ВНОСНО МИТО И ДРУГИ ДАНИЦИ И ТАКСИ ПАРАХОДА „ШИПКА“ НА БЪЛГАРСКОТО ТЪРГОВСКО ПАРАХОДНО ДРУЖЕСТВО

Моля г-н секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Дончо Узунов: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за освобождаване от мито и други данъци и такси парахода „Шипка“ на Българското търговско параходно дружество.

Г-да народни представители!

В Варненското пристанище е пристигнал парахода „Шипка“, внесен от Българското търговско параходно дружество.

С писма № 7571 от 19 декември 1938 г. и № 115 от 6 януари 1939 г. дружеството моли да се освободи от мито и други данъци и такси тоя параход, тъй както сѣ били освобождавани досега всичките му параходи, внесени в миналото.

Това искане на Българското търговско параходно дружество намирам за основателно, но понеже в закона за

митниците нѣма положения за такъв безмитен вносъ, и тоя последния може да се допусне само по законодателен редъ, то, като ви представямъ нужния законопроектъ за тая целъ, моля ви да го разгледате и гласувате въ сегашната сесия на Народното събрание.

Министъръ на финансите: Д. Божиловъ.

„ЗАКОНЪ

за освобождаване отъ вносно мито и други данъци и такси парахода „Шипка“ на Българското търговско параходно дружество.

Членъ единственъ. Парахода „Шипка“, внесенъ за нуждитъ на Българското търговско параходно дружество, се освобождава отъ вносно мито и други данъци и такси.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Екимъ Екимовъ.

Екимъ Екимовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Съ гласуване на представения законопроектъ народното представителство още веднъжъ, сигуренъ съмъ, ще има случая да зарегистрира своитъ симпатии и голѣмата цена, която то дава на българското корабоплаване. Нашиятъ националенъ търговски флотъ, който развѣва нашето знаме въ водитъ на Черното и на другитъ морета, се увеличава съ още единъ отъ голѣма стойностъ за нашето национално стопанство плавателенъ съдъ. Националниятъ флагъ ще се развива тържествено по търговскитъ пътища на свѣта върху още единъ отъ голѣмо значение за стопанството ни плавателенъ съдъ, носещъ името „Шипка“. Не веднъжъ и правителство, и народни представители сѣ имали случай да се изкажатъ какво голѣмо значение за народното ни стопанство има увеличаването на нашия търговски плавателенъ паркъ. Всички плавателни съдове на Българското търговско параходно дружество, на брой деветъ, въпрѣки съществуващитъ у насъ митни закони, Парламентъ и правителство сѣ преценивали, че трѣбва да бъдатъ освободени отъ всѣкакви данъци и мита.

Недавна образуваното въ Варна кооперативно дружество внесе парахода „Кооператоръ“ и Парламентътъ бѣше сезиранъ съ едно предложение за освобождаване отъ мито нововнесенъ параходъ. Съ голѣмо единодушие и голѣма готовностъ този параходъ бѣ освободенъ отъ мито. Нашето корабоплавателно дѣло, за честъ на българската държава, напредва, особено въ последно време, извънредно много. Настоящиятъ Парламентъ, създавайки голѣмата нужда отъ националенъ търговски флотъ, вотира 170-милионния кредитъ на Дирекцията на корабоплаването, отъ който да се закупятъ за нуждитъ на нашето дунавско търговско корабоплаване три товарни и пѣтнически параходи, три моторни шлепа и два танка. По отношение на нашия дунавски търговски флотъ ние сме още много бедни, стоимъ още много назадъ. Въ миналото имаме закупени много малко плавателни съдове за Дунава, които днесъ почти нѣматъ значение. Обаче правителство и Парламентъ, казвамъ, сѣ съзнавали голѣмата нужда отъ наши плавателни съдове по Дунава и сѣ давали съответни облекчения по линията на фиска. Тѣй не давна единъ вносителъ на 12 плавателни съдове — шлепове — по Дунава, носещъ търговската фирма „Созонъ“, бѣ освободенъ отъ мито за тия плавателни съдове, и тѣ понесоха българското национално знаме.

Нашиятъ търговски флотъ по Дунава, който тържествено разнася националния флагъ по водитъ на тази, ще кажа, национална рѣка, недавна бѣ увеличенъ съ още около десетина плавателни съдове, откупени отъ кооперативни български предприятия, собственостъ по-рано на чуждо предприятие у насъ. Близко 20 години Захарната фабрика въ Русе притежаваше и държеше на котва въ Русенското пристанище за обслужване на своитъ нужди около 10 плавателни съдове. Тѣзи плавателни съдове, обаче, носѣха чужди имена и надъ тѣхъ се развѣваха чужди знамена. Не веднъжъ е имала случай тия плавателни съдове да сѣ били потребни за нуждитъ, стопански или други, на българската държава, и тя си е послужвала съ тѣхъ, но достѣпътъ е билъ малко труденъ, малко тежъкъ, благодарение на това, че надъ тѣхъ се е развѣвалъ чуждъ флагъ. По случай откупуването за тѣзи плавателни съдове въ Русе имаме едно национално стопанско тържество. Тия съдове, следъ като 20 години плуваха подъ чуждо знаме въ водитъ на нашия Дунавъ, преминаха подъ българско знаме и се откупили отъ български кооперативни капитали. Близко 400-000 български граждани-кооператори, съставляващи тая ко-

оператива, която ги откупи, се наредиха като собственици задъ този макаръ и малкъ националенъ флотъ по Дунава.

Какво представлява днесъ нашата търговска флота по Дунава? Ние по Дунава имаме държавни съдове, около 20-25 реморкьори и шлепове, които иматъ общъ тонажъ около 2000 тона. Откупенитъ съдове, бивша собственостъ на Русенската захарна фабрика, иматъ общъ тонажъ къмъ 2500 тона. Оставатъ други плавателни съдове, шлепове и малки реморкьори, почти безъ значение за нашето търговско корабоплаване по Дунава, съ общъ тонажъ 3.000 тона. Така че повече отъ 1/3 отъ нашия търговски флотъ по Дунава премина преди известно време подъ национално знаме, бидейки до тогава подъ чуждо знаме.

Ще трѣбва, обаче, съ голѣмо съжаление да констатирамъ, че ние не сме сезирани съ единъ законопроектъ, по силата на който да освободимъ отъ мито тия нови за българското стопанство подъ националенъ флагъ съдове. Имайте предъ видъ, че случаятъ съ парахода „Шипка“ не е пръвъ въ парламентарната дейностъ до сега. Азъ ви изброяхъ маса случаи на освобождаване плавателни съдове отъ мито. Може би този особенъ случай само на промѣняне на флага, само на промѣняне на националността на съдове, които близо 20 години плуваха въ нашитъ води, е пръвъ въ нашето търговско корабоплаване. И ето защо, казвамъ, въ този случай е още по-наложително да се даде тласкъ, за да се импулсира нашиятъ търговски флотъ и нашето кооперативно дѣло къмъ още по-голѣми стопански инициативи и разрешаване на още по-тежки стопански задачи. Би трѣбвало нашето кооперативно дѣло веднага да почувствува толпата рѣка чрезъ освобождаване отъ мито на купенитъ отъ него параходи. По моя преценка, тукъ не е въпросъ за милиони, а е въпросъ за нѣколко стотинъ хиляди лева. Освобождаването отъ това мито ще има голѣмо морално значение. То ще даде своето отражение върху стотинитъ хиляди членове, които сѣ кооператори въ тая стопанска организация напоследъкъ, която откупи този малкъ търговски флотъ по Дунава.

Азъ не се съмнявамъ въ добритъ чувства на уважаемото правителство и смѣтамъ, положително смѣя да трѣбвамъ, че въ близко време този голѣмъ успѣхъ на нашег дунавско плаване, това голѣмо дѣло, изнесено на пѣщитъ на българскитъ кооперативи, ще бѣде достойно оценено, и ще се даде едно повече морално възмездие на тия кооперативи чрезъ внасяне на единъ законопроектъ за освобождаване отъ мито на параходитъ, които наредъ съ смѣкване на чуждото знаме, понесоха и имената на достойни наши кооперативни дейци и достойни наши общественици, чиято дейностъ и животъ кичи нашата страна съ маса паметници.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Димитъръ Пешевъ)

Казвамъ, смѣя да вѣрвамъ, че това дѣло ще бѣде оценено и ние въ скоро време ще бѣдемъ сезирани съ единъ законопроектъ за освобождаване отъ мито на откупенитъ параходи.

Внесениятъ законопроектъ за освобождаване отъ мито на парахода „Шипка“ е много навремененъ. Ние ще го гласуваме, сигуренъ съмъ, съ единъ ентузиазъмъ, който се подклажда отъ криещото се голѣмо национално значение въ самото име на парахода „Шипка“.

Съ тия думи азъ завършвамъ нѣколкото слова, които искахъ да кажа по поводъ внесенния законопроектъ. (Ръкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Петъръ Стояновъ.

Петъръ Стояновъ: (Отъ трибуната) Уважаеми г-да народни представители! Представенъ ни е единъ законопроектъ, съ членъ единственъ, за освобождаване отъ мито на новодоставения български параходъ „Шипка“ на Българското търговско параходно дружество. Азъ нѣма да повтарямъ онова, което така добре обрисова уважаемиятъ г-нъ Екимъ Екимовъ. Обаче азъ дължа да обърна внимание на почитаемото Народно събрание, респективно на българското правителство, отъ какво голѣмо значение е за една страна да се сдобива съ колкото се може повече свои плавателни съдове. Азъ нѣма да направя такава голѣма екскурзия, каквато бихъ могълъ да направя, за да посоча какъ нѣкои държави чрезъ своитъ параходи внасятъ много валута за подобрене на своя търговски балансъ. Но азъ дължа да обърна вниманието ви и на това, че целта не трѣбва да бѣде само да се доставятъ повече плаващи съдове; едновременно съ това трѣбва да обърнемъ внимание и на подготовянето на екипажъ. Параходъ безъ български екипажъ, безъ онзи

духъ, който трѣбва да витае въ него, не ще може да изпълни своето голѣмо назначение. Въ това отношение ние трѣбва да бъдемъ горди, че българскиятъ народъ постепенно се освобождава отъ онѣзи изкуствено насадени въ него мнения на заинтересувани нации, че българинътъ морякъ не става и че на дърво безъ корени не се качва.

Ние виждаме какъ българската държава, следъ много години — като се почне отъ 1896 г., когато бѣха доставени първитѣ два български параходи, построени въ Англия, „България“ и „Борисъ“ — постепенно дойде до днешното положение. Но трѣбва да признаемъ, че първитѣ наши параходи се управляваха въ 3/4 отъ небългарски екипажъ. Тогава ние не обръщаме достатъчно внимание, защото смѣтахме, че за да задоволимъ нашитѣ нужди, достатъчно е да даваме нѣкаква субсидия на чуждитѣ компании, каквито бѣха английската „Джонсънъ Компани“ и френската „Фрейсине“, за да посещаватъ тѣхнитѣ кораби само единъ пътъ въ две седмици българскитѣ брѣгове. А тогава нѣмахме и едно добре уредено пристанище.

Чакъ въ 1931 г., следъ много усилия отъ страна на Българския народенъ морски съюзъ, се създадохъ два законопроекта, отъ които само единиятъ стана законъ — законътъ за българското корабоплаване. Въ чл. 70 на този законъ изрично се повелява, че цѣдиятъ офицерски персоналъ и 3/4 отъ матрозкия персоналъ трѣбва да бѣде български, за да може корабътъ да плува подъ българско знаме. Ние настоявахме тогава, настояваме и днесъ, да се създаде законъ за насърчение на българското корабоплаване — толкова необходимъ и навремененъ — за да се насърди влагането на срѣдства не само отъ страна на държавата, но и отъ страна на частни лица и на желаещи български поданици, за закупуване на параходи, за създаване на българско корабоплаване. Поради наложенитѣ ни отъ Ньойския договоръ клаузи ние постепенно изгубихме, особено въ Черноморието, и най-обикновенитѣ плаващи съдове. Но днесъ имаме вече възможностъ да засилимъ корабоплаването.

Нека ви обърна вниманието и върху голѣмата полза отъ доставянето на двата нови български парахода „Варна“ и „Шипка“, построени въ странство. Тѣ сѣ еднакви — само съ тая разлика, че хладилнитѣ помѣщения на „Шипка“ сѣ наполовина отъ тия на „Варна“. Още съ първото трѣгване на „Варна“ по александрийската линия, ние изнесохме наши продукти, които пристигнаха въ чуждитѣ пристанища въ идеално запазенъ видъ. Такъвъ е случайтъ съ кашкавала, за който до 1937 г. обикновено получавахме цена съ около 3 английски лири на тонъ помалко, отколкото получавахъ нашитѣ съседи за своя кашкавалъ. За гордостъ на всички трѣбва да констатираме, че презъ миналата 1938 г. българскиятъ кашкавалъ получи най-високата цена. Той се плащаше вече въ Египетъ отъ 3 до 5 английски лири за тонъ по-скъпо, отколкото всички други кашкавали.

(Председателятъ Стойчо Мошановъ заема председателското мѣсто)

Поради това — туй могатъ да го проаѣрятъ всички, които се интересуватъ отъ този въпросъ — докато оачето млѣко въ началото на пролѣтъта миналата година се продаваше на мандритѣ отъ 3-80 до 4-20 л. литъртъ, днесъ сѣлскитѣ се сключватъ за 5-10—5-80 л. за литъръ.

Йорданъ Русевъ: Млѣко нѣма, затуй е поскупѣло.

Нѣкой отъ ляво: Паща нѣма.

Председатель Стойчо Мошановъ: (Звъни)

Петъръ Стояновъ: Ако нѣмахме тия параходи съ хладилни приспособления, нѣмахме да се получи тая добра цена за кашкавала, както и за млѣкото. Новонордичанитѣ въ чужбина 4 търговски дунавски кораби сѣщо ще бѣдатъ снабдени съ хладилници за около 100 тона, за да достигнатъ българскитѣ произведения на западнитѣ пазари въ добро състояние и да получатъ добра цена.

Азъ отъ тукъ отправямъ апелъ къмъ българското правителство, респективно къмъ г-нъ министъра на финанситѣ, чакъ по-скоро да ни сезира съ законопроектъ за освобождаване отъ мито на ония параходи, които отъ дълги години плаваха по Дунава подъ белгийско знаме, а днесъ го замѣниха съ българския трицветъ. Не е въпросъ за разбиръ на това мито, което е нѣколко хиляди лева. Дружеството може да ги плати. Въпросътъ е за моралнага подкрепа, която трѣбва да дадемъ както на това дружество, така и на много знайни и незнайни български поданици, желаещи да се снабдятъ съ кораби. Ние недостатъчно оценявахме значението на Дунава. Днесъ, обаче,

виждаме грамадитѣ напѣни на една велика сила да засили своитѣ водни съобщения съ Дунава, и презъ Черно море да се свърже съ Орента.

Нека се побърза съ вънеснето на законопроекта за насърчение на корабоплаването, защото не бива повече да бѣдатъ тормозени нито това дружество, нито ония, които въ бѣдеще биха доставили свои кораби. Ако бѣше вече прокаранъ презъ Парламента законъ за насърчение на българското корабоплаване — проектътъ отдавна е изработенъ отъ комисия отъ специалисти — нѣмахме днесъ да се занимаваме съ този законопроектъ, защото тогава автоматически, съ решение на Министерския съветъ, параходитѣ ще се освобождаватъ отъ всѣкакви мита, такси и пр.

Всички съзнаваме значението на това, да имаме наши, български плаващи съдове. Доказателство е нашиятъ ентузиазъмъ и нашето единодушие въ Парламента при гласуването на закона за разрешаване на правителството да поръча за 170 милиона лева български параходи за Дунава. Азъ смѣтамъ, че въ бѣдеще всички, не само Парламентътъ, но и обществото, ще следатъ като на галено дете не само на българскитѣ параходи съ развѣтото българско знаме, но и на ония плеада българии моряци, които съ гордостъ развѣнватъ това знаме по цѣлото Сръбиземно море и по Атлантическия океанъ, и по достойнство съперничатъ на моряцитѣ на другитѣ нации съ своето умение въ мореплавателното искусство, което се смѣта за едно отъ най-труднитѣ. Физическа енергия и умъ се изисква, за да се носи тая тежка и отговорна служба. Българинътъ даде доказателства, че може да бѣде добъръ морякъ. Българскиятъ морякъ разнася името и славата на България по най-далечнитѣ краища, изъ океанитѣ.

Азъ апелирамъ да гласуваме тоя законопроектъ единодушно и моля почитаемото правителство въ най-скоро време да ни сезира съ законопроекта за насърчение на корабоплаването, за да се даде потикъ на ония, които иматъ възможностъ да си набавятъ параходи. Нека положимъ максимални усилия, за да видимъ България снабдена съ достатъченъ и достоенъ флотъ, който да развѣва гордо българския трицветъ. (Гласове „Браво“ и ржкоплѣскания)

Председатель Стойчо Мошановъ: Ще гласуваме. Тия, които приематъ законопроекта за освобождаване отъ вносно мито и други данѣци и такси парахода „Шипка“ на Българското търговско параходно дружество, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ Добри Божиловъ: Моля, по спешностъ да се гласува и на второ четене.

Председатель Стойчо Мошановъ: Има предложение за спешностъ. Които сѣ съгласни да се приеме законопроекта по спешностъ и на второ четене, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-нъ секретаря да прочете членъ единственъ.

Секретаръ Първанъ Марковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за освобождаване отъ вносно мито и други данѣци и такси парахода „Шипка“ на Българското търговско параходно дружество

Членъ единственъ. Парахода „Шипка“, внесенъ за нуждитѣ на Българското търговско параходно дружество, се освобождава отъ вносно мито и други данѣци и такси.

Председатель Стойчо Мошановъ: Тия, които приематъ членъ единственъ, както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ —

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ НА ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ОБЩИНСКИЯ НАЛОГЪ.

Моля г-нъ секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Първанъ Марковъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за измѣнение и допълнение на наредбата законъ за общинския налогъ

Господа народни представители,

Съгласно чл. 17 отъ наредбата-законъ за общинския налогъ и измѣнението и допълнението му отъ 1937 г. („Държавенъ вестникъ“, брой 51, 9 мартъ 1937 г.), на Вар-

ненската градска община се отпуска заемъ за водоснабдяване и канализация на гр. Варна въ размѣръ 2% отъ постъпнитѣ приходи отъ общински налогъ. Заемътъ ще се отпуска до 31 декемврий 1940 г.

Съ VIII постановлението на Министерския съветъ отъ 30 юний 1937 г., протоколъ № 105, разрешено е на сѣщата община да построи нова термична електрическа централа съ мощностъ 2.200 киловата, за нуждитѣ на гр. Варна и придадения къмъ града районъ за електрифициране, която ще замѣни досегашната дизелова електрическа такава съ мощностъ 1.100 киловата, която е вече далечъ недостатъчна да задоволи голѣмата нужда отъ електрическа енергия за освѣтление и за индустрията. По настоящемъ, за производството на електрическа енергия общината доставя отъ странство ежегодно газболъ за около 5.000.000 л. и произвежданиятъ киловатъ-часъ ѝ струва близо 2 л. Новата електрическа централа ще има много по-евтино производство, като киловатъ-часътъ ще струва почти на половина отъ досегашната цена на дизеловата централа. Независимо отъ това, новата централа ще употребява каменни въглища отъ нашитѣ мини, вследствие на което ще се избѣгне изнасянето на чужда валута. Производството на новата централа ще е независимо въ време на война или други конфликти, които биха пречили на редовния вносъ на газболъ отъ странство. Освенъ създаването на новата електрическа централа, която ще струва на общината 25 до 30 милиона лева, необходимо е да се създадатъ и нѣкои по-малки стопански и благоустройствени общински обекти все съ огледъ да се активизира стопанския животъ на града и се стабилизира като уреденъ морски курортъ.

Понеже общината нѣма възможностъ съ редовни бюджетни срѣдства да построи горнитѣ обекти, наложително е да бѣде подпомогната като се разреши срока на заема, който сѣщата получава по чл. 17 отъ наредбата-законъ за общинския налогъ, да бѣде продълженъ съ още 3 години, т. е. до 31 декемврий 1943 година, и се използва не само за водоснабдяване и канализация, но и за построяването на въпроснитѣ обекти. Съ това нѣма да бѣдатъ оцетени останалитѣ общини въ Царството, понеже на тѣхъ се отпускатъ заеми отъ специалния фондъ за водоснабдяване, освѣтление и благоустройство.

Съ наредби-закони за измѣнение и допълнение на закона за митнишката тарифа на вноснитѣ стоки отъ 4 май 1937 година („Държавенъ вестникъ“ брой 95/4 май 1937 г.) и отъ 13 ноемврий 1937 г. („Държавенъ вестникъ“ брой 251 отъ 13 ноемврий 1937 г.) митото на внасяния отъ чужбина анетолъ се увеличи съ целъ да се насърчи производството на анасоновата култура въ страната и се направиха облекчения въ облагането на нѣкои етерични масла, като: цитронелоза, борнеоза, борнила и терпенеила, като митото върху последнитѣ се намали чувствително по причина, че тия продукти сѣ съ твърде ниска стойностъ и се използватъ изключително въ производството на евтини парфюми и тоалетни сапуни за масова консумация. Съ това намаление е нарушено, и то въ голѣмъ размѣръ, първоначално установеното съотношение между митото и общинския налогъ за тия продукти, тъй като сѣщитѣ продължаватъ и до сега да се облагатъ съ най-високия общински налогъ, предвиденъ за ароматичнитѣ вещества.

Поради това, налага се общинския налогъ върху вносимия отъ странство анетолъ да се увеличи, а общинския налогъ върху горнитѣ ароматични стоки да се намали, за да се постигне пакъ първоначално установеното съотношение въ облагането имъ между митото и общинския налогъ.

Като предлагамъ на просвѣтеното ви внимание настоящия законопроектъ, моля ви, г-да народни представители, да го обсъдите и гласувате.

Гр. София, 25 януарий 1939 г.

Министъръ на финанситѣ: Д. Божиловъ

ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за общинския налогъ

§ 1. Въ буква „в“ на чл. 17 следъ думата „канализация“ се прибавятъ думитѣ „за общинска електрическа централа, далекопроводи и благоустройство“.

Въ забележката къмъ сѣщия чл. 17, годината „1940“ се замѣня съ „1943“.

§ 2. Буква „а“ на пунктъ 26 отъ таблица I между думитѣ „терпинеолъ“ и „хелиотропинъ“, се вмѣкватъ думитѣ „цитронелолъ“, „борнеолъ“.

Въ буква „б“ на сѣщия пунктъ 26 думата „анетолъ“ се заличава.

Между думитѣ „бензилъ“ и „линалилъ“ се вмѣкватъ думитѣ „борнитъ“, „терпенилъ“, а думата „фениловъ“ се замѣня съ думата „фенилетилловъ“.

Предвижда се нова буква „в“ — анетолъ — 100 кгр. — 15.000 л., като буква „в“ става „г“, а буква „г“ — „д“.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Ще гласуваме.

Които приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за общинския налогъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ ще се изпрати въ комисията.

Пристъпваме къмъ 4 точка отъ днешния редъ —

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОБРАЗУВАНЕ НА НОВИ ОБЩИНИ.

Моля г-нъ секретаря, да прочете законопроекта.

Секретаръ Първанъ Марковъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за уреждането на нови общини

Г-да народни представители!

На всички ви е известно, че се наложи откриването на нови общини и извършването на промѣни въ състава на сѣществувашитѣ. Въ чл. чл. 6 и 8 отъ наредбитѣ-закони за градскитѣ и селскитѣ общини, е уредено правото на министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве за това и е посоченъ редътъ, който трѣбва да бѣде спазванъ въ такива случаи. Обаче, въ сега действащото общинско право нѣма законоположения, които да уреждатъ последицитѣ отъ откриването на новитѣ общини или отъ промѣнитѣ въ състава на сѣществувашитѣ общини относно тѣхнитѣ бюджети и тѣхнитѣ общински съвети. За да може новообразуванитѣ общини да функциониратъ редовно, налага се материята по предмета да бѣде законодателно уредена.

Ето защо, като ви предлагамъ законопроекта за уреждане на нови общини, моля ви, г-да народни представители, той да бѣде разгледанъ и гласуванъ отъ васъ.

Гр. София, 2 февруарий 1939 г.

Министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве:

Н. Нелевъ

ЗАКОНЪ

за образуване на нови общини

Чл. 1. Образоването на нова община или промѣна въ състава на сѣществуваша община влиза въ сила отъ 1 януарий на годината, която следва издаването на надлежната заповѣдъ на министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, съгласно наредбитѣ-закони за градскитѣ и селскитѣ общини. Отъ сѣщата дата влиза въ сила и бюджета на новообразуваната община.

Забележка. Образованитѣ общини до влизане въ сила на този законъ, се считатъ образувани отъ 1 януарий 1939 г.

Чл. 2. До утвърждаване бюджета на новообразуваната община, нейнитѣ приходи, които не се отнасятъ за годишни данѣци, налози и такси, се събиратъ по размѣритѣ, предвидени въ бюджета на общината, въ състава на която сѣ се числили населенитѣ мѣста, образувачи новата община. Презъ сѣщото време най-необходимитѣ разходи се извършватъ срещу авансови разписки, които се оформяватъ съ платежни заповѣди следъ утвърждаване на бюджета.

Чл. 3. Управлението на населенитѣ мѣста, които влизатъ въ състава на новообразуваната община, за времето отъ образуването на общината до встъпването въ длъжностъ на новоназначения кметъ, се извършва отъ общината отъ която се отдѣлятъ селищата.

Тѣхната служба се извършва отъ името и за смѣтка на новообразуваната община.

Чл. 4. Когато се извърши промѣна въ състава на нѣкоя община или се открие нова, общинскитѣ съветници, избрани отъ населенитѣ мѣста оставащи въ старата община, или включващи се въ новооткритата, запазватъ мандата си.

Ако числото на избранитѣ общински съветници въ една новообразувана община, или въ една община, чийто съставъ е промѣненъ, е по-голѣмо, или по-малко отъ законно опредѣленото число за тая община, то мандатътъ на всичкитѣ общински съветници пада и се произвеждатъ избори за цѣлъ новъ общински съветъ.

Чл. 5. До попълване на общинския съветъ по реда на чл. 4 сѣщиятъ действа въ съставъ: кметътъ, помощникътъ му, ако има такива, и избранитѣ общински съветници отъ населенитѣ мѣста, които съставляватъ общината.

Председател Стойчо Мошанов: Има думата народният представител г-н Стефан Минковски.

Моля тѣзи г-да народни представители, които ще вземат думата по законопроекта, да говорят въ рамките на законопроекта.

Стефан Минковски: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Административната реформа, извършена непосредствено следъ 19 май, колкото се отнася до общината, селската и градската, внесе съществени промѣни, като окончателно ликвидира съ началото за самоуправлението на селската и градската общини, установено въ чл. 3 на конституцията. Тая реформа създаде така наречената централна община, къмъ която се придадоха други по-малки селища, дотогава съставляващи отдѣлни общини. Вънъ отъ това, реформата засегна управлението на самата община, като дотогавашния изборенъ кметъ и съветъ на общината се замѣниха съ назначаванъ кметъ и съ общински съветъ, избранъ отъ населеното мѣсто — общината — но съ крайно-ограничена компетентностъ.

Тази административна реформа съ много голѣмо основание повдигна общото негодувание на всички жители въ всички общини. Най-първо останаха крайно недоволни жителитѣ на ония селища, които се придадоха като съставни части къмъ централната община. Недоволството идѣше отъ тамъ, че на тия хора, навикнали дотогава да иматъ безъ особени мѣжнотии прѣкъ контактъ съ общинската властъ, сега имъ се налага да отиватъ въ централната община, която е въ другѣ селище, и да губятъ време и срѣдства. Въобще всичко това е свързано съ голѣми неудобства. Обстоятелството, че въ отдѣлнитѣ селища вмѣсто кметъ се назначава кметски намѣстникъ като представител на общинската властъ, съ нищо не облекчава положението на тия селища, защото неговата компетентностъ по закона е също така крайно ограничена. За едно удостоверение или за нищо и никаква работа трѣбва винаги да се отива до централната община.

Вѣрно е, че въ закона се държи смѣтка, къмъ централната община да бѣдатъ придавани предимно селища, които не отстоятъ на голѣми разстояния. Но колкото и малки да сѣ разстоянията — знае се, че рѣдко има селища по-близки отъ 5 км. едно отъ друго, обикновено сѣ на 5—10 км. отъ централната община — винаги има неудобства и мѣжнотии при потърсване услугата или интервенцията на общината. Ето защо това негодувание още отъ самото начало се изрази въ желанието, въ стремежа на гражданитѣ къмъ централната община селища да се отдѣлятъ, толкова повече, че и въ наредбата-законъ, уреждаща тази материя, се дава тази възможностъ.

Фактътъ, че малко селища има, които досега да не сѣмъ поискали да бѣдатъ отдѣлени отъ централната община, показва колко голѣмъ е копнежътъ на жителитѣ отъ селищата, съставна частъ на общини, да се отдѣлятъ въ отдѣлни общини. Много сѣ, обаче ограниченията, които не позволяватъ отдѣлянето на селищата въ отдѣлни общини. На първо мѣсто, преди да се разреши на известно селище да се отдѣли въ самостоятелна община, взема се предвидъ голѣмината на бюджета, който то е имало до преди 19 май; на второ мѣсто, взематъ се предвидъ и нѣкои външни признаци, отъ които се сѣди доколко отдѣлното селище може да има отдѣлна община и да задоволява всички социални и обществени нужди на жителитѣ. И дотолку, доколкото тия предвидени признаци сѣ на лице, като предпоставка за отдѣляне на селищата въ отдѣлни общини, дотолкува се дава разрешение отъ вътрешното министерство за отдѣлянето имъ въ самостоятелни общини.

Колкото и да бѣдемъ ревностни, въ желанието си да затвърдимъ сега съществуващия режимъ относно селската, па и градската община, все пакъ при тия открити, явни признаци на негодувание ще трѣбва да се съгласимъ, че тоя начинъ на уреждане общината, общинското управление, е крайно неприемливъ, че той не сѣ одобрява отъ самото население и ще трѣбва да бѣде измѣненъ.

Тукъ може да се направи възражението: трѣбва ли да се възстанови общината въ оня видъ, въ онова положение, въ което я заваря 19 май? Тукъ става вече въпросъ за една преценка: доколко, наистина, причинитѣ, които наложиха промѣната, се оправдаватъ, и доколко сега положението не се е промѣнило въ полза на едно по-друго уреждане на общинитѣ.

Съществениѣ мотиви за тая административна реформа бѣха: първо, икономии за селската и градската община и, второ, даване на общината единъ компетентенъ и авторитетенъ кметъ, на когото да се гарантира по-продължително време служене, за да може да начертае и проведе съ рѣдствата на общината една строителна програма на населеното мѣсто.

Първата предпоставка не се оправда. Икономии за селската община отъ новата реформа не настѣгнаха. Напротивъ, днесъ издрѣжката на общината е много по-скѣпа, отколкото по-рано. Заплатата, която се плаща на днешния кметъ, е много висока, много голѣма. Вѣрно е, че тѣзи голѣма заплата е предвидена поради това, че за кмета се предвижда въ закона единъ високъ цензъ. Но както и да преценяваме, високиятъ цензъ си остава само едно пожелание. Днесъ много отъ кметоветѣ, особено въ селата, далечъ нѣматъ установения високъ цензъ.

Казваше се, че за кметове ще се назначаватъ подготвени хора, проявили се по-рано съ обществена дейностъ, но не и опартизанени, не и хора, които въ миналото сѣмъ компрометирани, за да могатъ съ своя авторитетъ, съ своята подготовка и съ своя опитъ да допринесатъ за едно здравно общинско строителство. Нека го кажемъ открито: въ голѣмото си болшинство не такива лица отидоха за кметове въ селата, каквито се очакваха. Отидоха юристи, които нѣмаха работа или които бѣха съ слаба работа, хора, които сѣмъ държали крайно пасивно, които сѣмъ странѣли отъ каквато и да било обществена дейностъ, хора, които не сѣмъ проявявали никакъвъ общественъ интересъ. Тѣ отидоха не отъ желание да строятъ и да служатъ — нека го кажемъ това открито — а отидоха само поради по-добрата заплата, по-доброто материално възнаграждение, каквото вътъ не можеха да намѣрятъ.

Макаръ да съмъ юристъ — ще го кажа открито — не съмъ възхитенъ отъ кметоветѣ юристи. Въ голѣмото си болшинство тѣ се оказаха неподготвени за тая обществена работа, каквато изисква и налага общината. Нѣщо повече, тѣ се оказаха дори лоши съдии — не се оказаха и въ общинското правосѣдие на своята висота. Причината за това може би се крие и въ това, че повече отъ интереситѣ, които се слагатъ на разрешение предъ общинскитѣ съдилища, макаръ и да сѣмъ малки, оставатъ непрочути предварително отъ вещи лица, нито пъкъ въ самия съдъ сѣмъ добре защитени. Отъ друга страна, съдията, ръководейки се отъ общитѣ правила на съдоустройството, се поставя въ положението на съдия и остава странитѣ сами да ръководятъ своята съдебна борба. Поради това сѣмъ се вършили и се вършатъ много грѣшки, вследствие на които се проиграватъ интереситѣ на много хора.

Освенъ юристи, отидоха за кметове и други, предимно млади хора, съ висше образование. Нѣкой отъ тѣхъ се оказаха подготвени за работата, но болшинството се оказаха неподготвени. Тѣ вълязоха много скоро въ конфликтъ съ жителитѣ на селищата, създадоха се много разпръвания между кметове и жители на села, което доведе до смѣна на кметове, до чести премѣствания, уволнения и т. н.

За кметове отидоха и лица съ сѣрдно образование, които далечъ не отговарятъ на високия цензъ, предвиденъ въ закона. Отъ такива лица се изисква да иматъ и още едно качество — да бѣдатъ запасни офицери. Азъ не знамъ каква по-голѣма компетентностъ, каква по-голѣма вещина, какви по-голѣми знания придава това звание на кандидатъ съ сѣрдно образование, но ми се струва, че то нѣма абсолютно никакво значение въ случая. Може, наистина, запасниятъ офицеръ да има моралъ, може, наистина, да е дисциплиниранъ, може всичко това да има известно значение за личността на кмета, но това не е първото условие, за да може той да развие една полезна обществена работа въ общината.

Азъ мисля, че достоенъ за кметъ е този, който носи не само тия качества, но който покрай тия притежава и други, които го правятъ наистина деенъ и способенъ да разрешава всички проблеми, които слага за разрешение предъ него общинското управление. Тия хора съ сѣрдно образование получаватъ заплатата, предвидена за висшисти. Но явява се следното положение: запасниятъ офицеръ съ сѣрдно образование като кметъ получава едно високо възнаграждение, а запасниятъ офицеръ, съ същото образование, като учител или чиновникъ въ друго ведомство, получава едно крайно ниско възнаграждение! Ако е въпросъ, на хората съ сѣрдно образование, заради това че иматъ известни качества, които се ценятъ отъ едно или друго гледище, да имъ се даде едно по-голѣмо възнаграждение, нека имъ се даде; обаче то трѣбва да се даде на всички, по всички ведомства, които иматъ тия качества. Но понеже това не може да се приеме за всички, то въ такъвъ случай неоправдано е даването на тѣзи лица съ сѣрдно образование възнаграждение, каквото се дава на кметоветѣ висшисти. Това именно повдига едно негодувание въ сѣрдата на нашата интелигенция, а, отъ друга страна, и едно голѣмо негодувание въ сѣрдата на жителитѣ на отдѣлната община. Тѣ се питатъ: ако е въпросъ да плащаме на кмета толкова голѣма заплата, защо пъкъ трѣбва да я плащаме

на човѣкъ съ срѣдно образование? Ако не могат да се намират достатъчно хора съ висше образование, които да заемат всички кметски мѣста, въ такъв случай нека се измѣни ценза за кметъ, да бѣде намаленъ въ закона по начало, и съобразно съ това да бѣде намалено и възнаграждението; но не, следъ като е предвидено голѣмо възнаграждение за кмета съ по-голѣмъ цензъ, да се назначава за кметове и лица съ по-малъкъ цензъ, които да получаватъ същото възнаграждение.

Азъ не знамъ дали въобще има селище, придадено къмъ централна община, което да не е поискала досега да се отдѣли. Поне въ околнѣта, отъ която изхождамъ азъ, такова село не зная. Всички предадени отдѣлни селища къмъ централни общини досега сж поискали по нѣколко пѣти да бѣдатъ отдѣлени въ самостоятелни общини. Нѣкои отъ тѣхъ сж удовлетворени, други — не сж. Но щомъ за жителитѣ на тия селища е ясно, че отдѣлнѣто имъ въ самостоятелни общини ще имъ създаде по-голѣми разходи, защото сами вече ще трѣбва да понесатъ издрѣжката на цѣлата общинска управа, а въпрѣки туй искатъ да се отдѣлятъ, това показва, че тѣ не държатъ толкова за материалнитѣ цети, съ които ще бѣде свързано отдѣлнѣто имъ, а ценятъ повече другото: да бѣдатъ по-непосрѣдствено до самата общинска власт, да бѣде тя близо до самитѣ тѣхъ, да може безъ особени мъчности и безъ излишни разходи и губене на време да влизатъ при всѣки случай въ сношение съ кмета.

И трѣбва, наистина, да се ликвидира съ това положение: известно селище, живѣло 50—60 години като самостоятелна община, да бѣде включено сега въ състава на друга община. Това създава негодувание. Вървамъ, всѣки отъ нѣзъ е констатиралъ — поне азъ съмъ го констатиралъ въ своя районъ — че наистина населението е недоволено отъ това положение. Не знамъ, при откритото и явно недоволство на населението отъ тази реформа, защо трѣбва по-нататъкъ да търпимъ това положение.

Трѣбва коренно да се промѣни сегашното положение, като всѣко отдѣлно селище, образувало или не по-рано община, да си образува отдѣлна такава. Разбира се, въ зависимостъ отъ това ще трѣбва да се внесатъ и други промѣни, регулиращи тая материя, за да се намалятъ, както разходите по издрѣжката на общинската управа, така също и другитѣ разходи на общината — което ще доведе до едно намаление на плащанията на жителитѣ къмъ общината. И ако действително, при разглеждането на държавния бюджетъ нѣе се убедихме, че не е лесно да бѣдатъ намалени кредититѣ, предвидени въ него, и отъ туй да последватъ икономии за населението, то трѣбва съ смѣтицъ куражъ да приемемъ, че колкото се отнася до общинитѣ, ако се внесатъ разумни реформи, не само че ще бѣде задоволено самото население, но ще се получатъ и икономии, които ще го обнадеждатъ.

Недоволството на жителитѣ на общината се дължи още и на друго едно нѣщо; а то е, че тѣ сж изключени отъ вземане на непосредствено, дейно участие въ управлението на общината. Нашитѣ граждани, както отъ селото, така и отъ града, още отъ освобождението до 19 май — а и преди освобождението още, презъ робството — бѣха навикнали да се грижатъ за общественитѣ си работи, да взематъ непосредствено участие въ тѣхното уреждане; и дори когато имъ се наложило да даватъ по-голѣми жертви за осъществяването на нѣкое обществено мѣроприятие, тѣ ги понасяха съ готовностъ, щомъ като тѣ сами, съ своето участие въ управлението, сж си ги наложили.

Днесъ не е така. Кметътъ се назначава отъ централната властъ. Общинскиятъ съветъ се избира по установения редъ отъ жителитѣ на селото, обаче компетентността му е крайно ограничена. Неговото значение не е повече отъ това, да бѣде едно съвѣщателно тѣло при общината. Неговитѣ решения не сж задължителни за кмета; кметътъ може да се съобрази съ тѣхъ или пъкъ да ги отхвърли — не е длъженъ непременно да ги изпълни. Отъ тамъ се пораждатъ препирни и конфликти между кмета и съвета, които често пѣти се ликвидиратъ въ вреда на самия кметъ, като той бѣва смѣняванъ, уволняванъ или изгонванъ.

Смѣтамъ, че най-доброто разрешение на този въпросъ би било, да се възстановятъ изборниятъ кметъ и изборниятъ общински съветъ, съ пълни права, каквито имаха до 19 май. (Нѣкои отъ лѣво ржкоплѣскають).

Възражението, което ще ми се направи веднага, е, че стариятъ кметъ и стариятъ общински съветъ били опартизанени и тая тѣхна партизанщина провалила, както изборния кметъ, така и изборния общински съветъ.

Вѣрно е, г-да, че въ миналото въ общинскитѣ съвети се крайно много партизанствуваше, но тази партизанщина, която парализираше въ голѣма степенъ дейността на дото-

гавашния кметъ, се насаждаше отъ централната властъ, за чисто властнически изгоди. Тогава въ повечето случаи партизанщината не сж се заемали да разрешатъ по единъ кардиналенъ начинъ голѣмия въпросъ за нашето общинско самоуправление, за да не се дава възможностъ на партизанщината да прѣчи, да парализира дейността както на кмета, така и на общинския съветъ. Всѣка властъ е търсила чрезъ общинското самоуправление и чрезъ общинския кметъ да постигне свои резултати и съ огледъ на такива често сж ставали и промѣнитѣ, бламиранията на кметоветѣ и другитѣ порядки, които ни сж известни. Тѣй бѣше по-рано.

Но днесъ не е по-добре. Партинтѣ си отидоха — партизанщината, обаче, и днесъ си остана. Тя е едно зло, което си върви съ времето, подхранвано по много причини. И днесъ кметътъ се смѣнява, назначава или уволнява въ зависимостъ отъ това, дали е достатъчно довѣрието на централната властъ къмъ него или пъкъ това довѣрие е разколебано. Ако довѣрието на централната властъ къмъ даденъ кметъ е разколебано, той се уволнява. Ако ли гой е влѣзълъ въ конфликтъ съ жителитѣ на общината — смѣняватъ го, премѣстватъ го отъ едно мѣсто на друго, за да турятъ на негово мѣсто другъ, който още не е ималъ каквато и да било връзка съ жителитѣ на общината.

И днесъ, казвамъ, кметътъ е подчиненъ изключително пакъ на властнически смѣтки отгоре до долу, и ако той не отговаря на тѣхъ — или се замѣня, или се уволнява. Отъ района, въ който съмъ азъ избранъ, пъкъ и въ цѣлата наша околия отъ 1934 г. досега само единъ отъ назначенитѣ кметове е запазилъ своето мѣсто; всички останали кметове въ всички общини сж смѣнени, уволнени и премѣстени по два-три пѣти, а въ село Върбовка — 9 пѣти! Следователно, и сегашниятъ назначаванъ кметъ по много причини се указа не стабиленъ на своето мѣсто, за да може да провежда съ вешина, по предварително изработенъ отъ него планъ, една общинска политика. И това не може да бѣде по-нататъкъ съображение, да бѣде търпѣнъ сегашниятъ режимъ по тая въпросъ.

Като се препрочетатъ отдѣлнитѣ постановления, както и мотивитѣ, съ които е придруженъ законопроектътъ, който сега се предлага, човѣкъ остава съ впечатлението не, а съ убеждението, че се касае за едно допълване на сега съществуващата наредба-законъ. Не за пръвъ пѣтъ сега нѣе ще имаме образуване на нови общини отъ селища, които се отдѣлятъ отъ централни общини. Имали сме ги досега, ще ги имаме и отъ сега нататъкъ и нѣма защо съ единъ отдѣленъ законъ да се урежда тая материя; тя трѣбва да бѣде уредена съ едно допълнение на сега съществуващия законъ, ако се разбира, че това положение трѣбва да продължи — нѣщо, съ което азъ никакъ не съмъ съгласенъ. Но ако така се разбира и ако се иска и за въ бъдеще да остане тоя режимъ, това нѣщо не трѣбва да става съ отдѣленъ законъ, а трѣбва да се уреди съ единъ цѣлостенъ законъ тая материя. Не може съ нѣколко закони, на парчета, помалко да се урежда тая материя и човѣкъ да се чуди въ даденъ моментъ, къде да търси и къде да се справи, и дали нѣма другъ законъ, който, отдѣлно отъ общия законъ, да урежда тая материя.

Азъ смѣтамъ, че ако е въпросътъ да се уредятъ материалнитѣ отношения между централната община и новообразуваната отъ отдѣлно селище, това трѣбва да стане съ допълнение на сега съществуващия законъ, като въ чл. 8 отъ него се предвидятъ нови текстове, които да уредятъ тая материя. Но не може съ отдѣленъ законъ да се урежда тая материя. Както казахъ, така се създава едно голѣмо неудобство.

Внѣ отъ това, законопроектътъ съдържа постановления, които далечъ не могатъ да бѣдатъ предметъ на едно законодателно уреждане. Мисля, че повече отъ тия постановления, предвидени въ настоящия законопроектъ, биха намѣрили по-скоро мѣсто въ единъ правилникъ за прилагането на сегашната наредба-законъ за общинитѣ, въ който да се изясни по каквъ начинъ ще се уредятъ материалнитѣ послѣднии отъ раздѣлянето на селището отъ централната община.

Така че, тоя законопроектъ, така както се предлага, азъ го намирамъ за крайно недостатъченъ. Той нито отчасти дори не урежда въпроситѣ, които нашето население долу чакъ да бѣдатъ уредени. Трѣбва да се внесе цѣлостенъ законъ, който да уреди цѣлата тая материя, като се възстанови пълно общинското самоуправление въ страната. Поради това, за този законопроектъ азъ нѣма да гласувамъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Давамъ 10 минути отиди.

(Следъ отидна)

Председател Стойко Момчилов: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народният представител г-н Димитър Търкаланов.

Димитър Търкаланов: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Законопроектът, който разглеждаме сега, представлява много голям интерес, по което разбираме, защото засяга една материя, която стои в центъра на управлението на страната. Касае се за управлението на общините. Аз вече имах възможност, г-да народни представители, да изложа предъ вас мислитъ си въ връзка съ дължността съветникъ или кметъ на общината. Аз тогава ви казахъ, че единъ голъмъ общественикъ на Франция днесъ, какъвто е Едуардъ Ерио, се радва на довърнето на своитъ общинари; че по тѣхно довърне той е избранъ за народенъ представител и съветникъ на Лионската община.

Г-да народни представители! Намъ се представя единъ законопроектъ за уреждането на новитъ общини до момента, докогато ще бъде назначенъ кметътъ, докогато стане промѣната въ състава на съществуващитъ общини, както е казано въ мотивитъ на законопроекта и както това е подчертано въ чл. 3 на законопроекта за образуване на нови общини — законопроектъ, който ние разглеждаме днесъ.

Г-да народни представители! Въпросътъ, който си поставя този законопроектъ за разрешение, е важенъ и затова, защото той засяга една институция, която ежедневно трѣбва да бъде отзвукъ и отгласъ на всѣкидневнитъ нужди на всички граждани и гражданки въ страната — това е общината, клетката на държавата.

И г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи е щастливъ, че възглавява и управлява едно министерство, което има най-важнитъ функции за вътрешния редъ и уредба на държавата. Другото сѣ ресори, които безспорно иматъ голъмо значение, обществено, стопанско, какъвто щете, но общината е основата на държавата, тя лежи въ основата на устройството на държавата, на организацията на държавата.

Действително, г-да народни представители, преди 19 май се извършиха голѣми грѣшки — вършеше се партизанство. Но върно е и друго — че единъ крътъ завои на 19 май ни прати на другия край, точно на противоположния край. Отъ избирани кметове, отъ кметове, които имаха сърдце и душа — защото това е предпоставката, г-да народни представители, за единъ управникъ на общината, най-напредъ да има душа и сърдце — ние отидохме въ другия край, къмъ назначени отъ Вътрешното министерство кметове, които се прашаха отъ Бургасъ въ Петричъ, отъ София въ Варна или отъ Видинъ въ Кърджали. И азъ виждамъ, че тази система остава запазена и по този законопроектъ. Азъ не съмъ съгласенъ съ тая система, но искамъ, по поводъ на тоя законопроектъ, да изнеса предъ васъ нѣкои мисли въ връзка съ общинското управление и общинското самоуправление.

Г-да народни представители! Всички ние минаваме ежедневно въ общината и виждаме тамъ да се отразява това, което казахъ преди малко: болки, нужди, интереси на гражданци и пр. Това е сръдище за финансова политика, за санитарна политика, за социална политика, за благоустройствена политика, за политика въобще. Въ ржцетъ на единъ кметъ сѣ дадени много голѣми възможности, г-да народни представители. Азъ съмъ длъженъ да ви спра вниманието, че въ неговитъ ржце сѣ дадени възможноститъ да влиже и върху състава на Парламента. Тая възможностъ не бѣше дадена само на цѣлокупно кметове, между които бѣха кметоветъ на голѣмитъ общини София, Пловдивъ, Варна, Плевенъ, Бургасъ и пр. Всички други кметове, кой какъвто ще да ми казва, упражняваха едно действително влияние. Това, г-нъ министре, не е бивало позволено на кметоветъ по-рано. Тѣ може да бъдатъ администратори, може да провеждатъ какъвто Вие имъ кажете въ връзка съ стопански, социални, финансови и други интереси, но тѣ въ политическия животъ на страната, съ огледъ да влияятъ действително върху политическата физиономия на страната, не могатъ да иматъ това право.

Азъ, г-да народни представители, знамъ, и вие всички знаете, случая съ черквата въ с. Чамурлий. И тамъ е замѣсена ржката на кметския намѣстникъ, който е казалъ на свещеника да приключи службата по-скоро и да освободи черквата за гражданитъ, които е трѣбовало да бъдатъ прибрани тамъ въ депа на изборитъ. Азъ знамъ и други случаи, г-да народни представители, кждето кметоветъ, съ не-

добри председатели на изборни бора, сѣ понавивали изборни плъкове, извивали сѣ сутринта въ изборния домъ граждани, раздавали сѣ имъ плъкове и сѣ имъ казвали: „Въ замѣна на тоя плъкъ, който е подписанъ отъ мене, ще ми върнешъ другъ плъкъ“.

Азъ съмъ тамъ, че не е тая задачата на общинския кметъ; тя е толкова голѣма, че той не трѣбва да бъде поставенъ въ едно такъво действително неблагоприятно и лошо положение, най-вече предъ неговата съвестъ. Защото, преди малко казахъ, кметътъ трѣбва да има съвестъ и душа, голѣма, широка, отворена душа, да срещне бедния, да срещне бедната и, ако не му е възможно съ сръдства, поне съ думи да ги окуражи, да имъ каже, че тѣ трѣбва да бъдатъ приобщени къмъ общината, а чрезъ нея и къмъ държавата. Голѣмата, генералната задача на единъ кметъ е да създаде атмосфера, която да вдъхва въра въ гражданитъ къмъ тѣхната община, къмъ тѣхната държава.

Ами, г-да народни представители, какво ще кажете за събранieto, което стана преди десетина дни въ София? Тамъ се стекоха 8—10 хиляди граждани, които все пакъ запазиха самообладание, но протестираха високо, протестираха силно срещу една управа, която, очевидно, не е държала смѣтка за нуждитъ на гражданитъ, които тя управлява. Тоя случай не е изоланъ. Такива случаи има много и навредъ. Може би полека-лека ледоветъ се стопяватъ. Мене ми прави впечатление и азъ мога да поздравя г-нъ министра на вътрешнитъ работи, че отъ известно време насамъ може да се ходи по селата, може да се прииде вече тукъ-тамъ събрание. Нека се надѣваме, че ще се възстанови и свободата на словото, и свободата на мисълта, и свободата на печата. (Ръкопляскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Този митингъ въ София, за който азъ съмъ длъженъ да подчертая, че бѣше колкото противъ градоустройствения планъ, толкова и противъ управата, не е случайно явление. И азъ моля г-нъ министра, който се занимава въ тоя моментъ съ тази работа — да урежда общинитъ — когото познавамъ лично и зная, че има голѣмо сърдце, да вникне въ душата на народа, съ който е живѣлъ, и да потърси едно разрешение на въпроса за организиране управата на общинитъ, съ огледъ да задоволи нуждитъ и разбираемата на народнитъ маси.

Г-да народни представители! Като говоря за организиране управлението на новитъ общини, азъ искамъ да засегна и единъ другъ въпросъ въ връзка съ тѣхното управление. Това е въпросътъ за състава на управлението по наредбата-законъ за селскитъ и градскитъ общини. Въ управлението на общинитъ, г-да народни представители, участвуватъ представители и на професиитъ, а специално за София — и представители на четири съсловия: адвокатското, лѣкарското, на собственицитъ и на занаятчиитъ — не си спомнямъ точно. Знаете ли, какъва мечешка услуга, г-да народни представители, е извършена съ тази реформа? Азъ ще се сира на този въпросъ, но преди това ще открия една скоба. Колкото пакти ние тукъ отъ това мѣсто (Сочи трибуната) сме искали изборенъ кметъ, веднага предъ васъ (Сочи въ дѣсно и къмъ центъра) се извървя едно чудовище, едно страшилище и казвате: лѣвитъ сѣмента ще превзематъ общинитъ и ще се върнемъ къмъ партизанското минало! Азъ искрено ви декларирамъ, че не желая да се върнемъ къмъ партизанското минало. Азъ, обаче, служа на една идеология, идеология на демокрацията, служи на идеологията, която казва, че народътъ е върховенъ господаръ на страната. Азъ служа на тази идеология и отъ името на тази идеология казвамъ, че народътъ трѣбва да си посочи избраницитъ и управницитъ. Може да се направи една реформа въ системата на установяване управлението на общинитъ. Вие сега имате единъ съставъ на управление, който не е стариятъ партизански съставъ, който не позволява развличане на партизански страсти въ общината, но който въ всѣки случай, г-да народни представители и г-нъ Иванъ Петровъ, е диктатура, е насилие, ...

Димитър Кушевъ: Произволъ.

Димитър Търкалановъ: ... е произволъ. Народътъ въ тоя моментъ иска самъ да управлява ако не държавата, то поне своята община. Защо ще му назначавате вие представители на професиитъ?

Връщамъ се на мисълта си. Г-да народни представители! Участието на представителя на професиитъ въ общинитъ е единъ много печаленъ фактъ. Азъ ви препоръчвамъ, чрезъ общи усилия да премахнемъ това представителство. Нима чрезъ изборитъ нѣма да влѣзатъ въ общинитъ представители на професиитъ? Какъ ще влѣзатъ. Тѣ ще бъдатъ или занаятчии, или бакали, или земеделци, или търговци, или пензионери и пр. Но какъва услуга вършатъ ние, какъва мечешка услуга принасяме на народа и на организиранитъ въ

своите професии граждани, чрез допускане представители на професиите в общините? Тази услуга се изразява в това, че пренасяме старото партизанство в стопанските организации! За мене това е установено, за мене това е една истина, както е истина, че сега стоя тук и говоря.

Г-да народни представители! Аз съм длъжен да изнеса тук един факт. След създаването на наредбата-закон, столичният общински комитет изпрати едно писмо на нашата, на адвокатската професия — тогава аз бях член на адвокатския съвет, сега не съм — в което казваше: съгласно наредбата-закон, изпратете един представител за общинския съвет. Търбеше да ви кажа, че в адвокатската колегия в София днес членуват около 1200 адвокати, между които има много издигнати български граждани и общественици. По повод на това искане на столичния комитет, въз основа на съответното постановление от наредбата-закон, се внесе страшен смут, г-да народни представители, в нашата организация. Тя действително изпрати един свой представител в Столичния общински съвет, и когато го питахме, кого и какво ще представлява, той каза: „Ще представлявам професията“. Всъщност, обаче, там той вършеше 100-процентова политика. В продължение на две години той гласува бюджетите на Столичната община, които надминават 500 милиона лева годишно, а за текущата година — над 800 милиона лева. Той ангажираше гражданите с данъци и такси, определяше всевъзможни отношения на гражданите към общината. И, г-да народни представители, което е най-курйозното — примитивно казвам това за него — той никога не съчетае, че е нужно, както и вие считате, че е нужно, както и вие усещате тази нужда, да каже на тези, които са го изпратили там: дайте ми мандат или ми кажете вашето мнение, как да служа и да преценявам нещата; дайте ми едно указание, искам да се съвещавам с вас. Никога — решително. И не само това. В продължение на тези две години, г-да народни представители, той не събра нито веднъж колегията, за да даде пред нея отчет за своята дейност. А тази негова дейност е много важна по много съображения.

Такаъв е и случаят, г-да народни представители, с представител на организацията на собствениците в София. Той, като председател на организацията, се самоназначава за нейен представител. Всъщност, г-н министре, защо Ви е този представител в общинския съвет? Аз Ви уверявам, че ако попитате собствениците, той няма да получи доверието на организацията да бъде нейен представител, независимо от това, че неговото качество на собственик, като бивш бездомник, е малко под едно въпросително.

Ако искате да назначавате управлението на общините, продължавайте да вървите в този път, но той не е хубав. Той не се одобрява от народа. София реагира силно в това отношение. В селата не могат да реагират така, защото са малки, но и там съществува това недоволство. А ако вие, г-н министре, който добре познавате народната душа, искате да се осведомите за положението вътре в народа, никога недейте пита вашите общински кметове и околийски управители. Отделете ги настрана, съберете в пъкоч читалище, училище или друго учреждение селяните и така, с Вашето спокойствие и с Вашата душа, ги попитайте и те ще Ви кажат: лошо е, лошо! С това не искам да кажа, че в миналото не е било лошо. И тогава имаше грешки.

Георги Лазаров: 5-6 души бакали има в селото и имат представител в общинския съвет!

Димитър Търкаланов: Така не може да продължава. Смисълът, че няма нужда от по-голяма мотивировка за преименуване към друга една система на общинско управление. Аз не искам да кажа, че непременно трябва да бъде старата система, когато партийните цехове определяха кандидатите. Но в всеки случай аз искам участието на народа в управлението на общините.

И тук трябва веднага да ви припомня, г-да народни представители, както имаше възможност друг път да направя това, речите на Бурмов и, главно, на д-р Стойков, които те са произнесли през м. февруари 1878 г. в Учредителното събрание в Търново по чл. 3 от конституцията за самоуправлението на общините. Те казват: ще дадете големи права на околийския управител и на околийския началник, но ще дадете най-вече големи права на кметовете и на общинските управления. Защо? И той се мотивира. Едно време, казва, в турско робство, когато общините се управляваха от избирани от народа управници, ние се издигнахме, ние се съживихме и получихме

силни за борба, но отнакото се намеси гръцкото влияние в Църквата и почна да се натиска самоуправлението на папите общини, ние отслабихме нашата борба за освобождение. Виждате как великолепно са се мотивирали хората тогава. Не е нужна по-голяма от тези мотивировки. И аз казвам сега тук: назад към миналото, макар че от 22 май миналата година ние тук все приказваме: вършане назад към миналото пътя! Няма да има връщане към порочното от миналото, но ще се върнем към онова, което в миналото е било хубаво. Ние сме длъжни да видим, че това, което е днес в България, е дло на отбън, които от 1878 г. до 19 май са ръководили сдоби нити на страната. Разбира се, същевременно ние сме длъжни да подчертаем всичко лошо, което миналото е допринесло и което трябва да бъде избгнато.

Г-да народни представители! След мене ще говори един уважаван мой колега, който е вече по общинските въпроси. Аз зная какво становище е ентелуално той ще застъпи. Тук ще стане въпрос за актива на управлението на общините при новия режим от 19 май насам. Аз тоже претендирам да познавам малко от малко общинските работи, и мога да ви кажа, че не съм възхитен особено от актива на назначаваните кметове. Веднъж трябва да ви направя една конкесия: уважавам новите кметове като хора с срдно и висше образование, запасни офицери, добри граждани, но тези им качества, г-да народни представители, не са достатъчни.

Димитър Кушев: Търсят работа.

Иван Воденичарски: Нека тия, за които казвате, че са били фалсификатори в изборите, да отидат под съд, но недейте така общо да четните българската интелигенция.

Председател Стойчо Мошанов: (Звъни)

Димитър Търкаланов: Аз говоря за отделни случаи, колега. Ако искате, мога да Ви кажа друг случай в една селска избирателна колегия. — Казвам, аз не съм възхитен от дейността на назначаваните кметове. Въ що се изразява тя? Казва се: те строят пътища, строят водопроводи, нкъде строят канализация. Но не е само това, г-да. Те строят и друго — неудобно ми е тук да ви го казвам. Само за един случай, обаче, ще кажа. Преди известно време ние четохте в вестниките за един курюз: един назначен кмет, с съзнание да върши благоустройствени работи, длова, стопанска и социална работа, като привършил всички работи, събрал трудоваци и разпоредил да изкопаят и гробовете — да бъдат готови и гробовете! Това се изнесе и в пресата. Курюзно е, че туй може да се счита за дейност при новата система на общинското управление. Това е факт, и вие го знаете.

Но, г-да народни представители, ето и друг един случай. Преди известно време един мой приятел ми каза, как кметът в едно село му изповда: „Знаеш ли, казва, ние привършихме нашите благоустройствени работи, събрахме пари и ги турихме в банка, защото няма къде да ги изразходваме“. Това е пък кмет-курск, който е завършил всички благоустройствени работи: направил е и читалище, и родителен дом, и училище, заградил е, е, прокарал е водопровод, канализация, направил е паваж, бордюри! Сигурно нищо от това не е направил, защото задачите на една община са толкова големи, че по нкой път ние действително не можем да си ги представим.

В едно отношение, обаче, се отличава днешната система на назначаваните кметове: с всички срдства се събират даядята от селяните, за да бъде платена най-напред заплатата на общинския кмет! Това е истина. Пждарът, стражарът, полякът — те могат да бъдат платени и в натура. През м. август и септември секретар-бирникът ще тргне заедно с един пждар, два-три чувала и една количка от къща на къща и принудително ще събира — даже и въ сушава година, каквато беше мизалата — от хамбарите на хората жито, за да се плати на поляка, който има зад себе си 3-4 деца. Обаче, едновременно с това той ще събере и достатъчно срдства, за да бъде платен кметът, свентуално и секретар-бирникът. Това не е политика, това не е система на управление. Врно е, че въ „порочното“ минало имаше избране на кмет с потури, който действително беше подлаган на влияния, което аз не одобрявам, но все пак той имаше чувство на общ към гражданите, имаше връзки с общината, имаше 20, 30, 50 декари земя а преди да получи своята заплата, ще плати данъците си. Днешният назначен кмет няма никаква задължия към общината, която управлява. Това е днешната система.

Ако ви харесва, продължете я. Въ всеки случай, г-да народни представители, аз за тая система никога няма да вдигна ръка. Аз съмтамъ, че тя въ основата си е порочна, тъй както е порочно дѣлото на насието, което бѣ извършено презъ ноцта срещу 19 май.

Г-да народни представители! Тукъ азъ искамъ да се спра и на друга една страна отъ управлението на нашитѣ общини. Въ връзка съ една моя кратка речъ тукъ отъ тая трибуна по бюджета на Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве е писана една статия въ официозния вестникъ на една официална държавна организация — Съюза на общинскитѣ служители. Въ тѣхния органъ „Защита“ отъ 10 януарий т. г. е печатана една статия подъ заглавие: „Единъ меланжъ отъ недобросъвестностъ“, въ която тоя вестникъ, който е вестникъ на чиновници, е изсипалъ единъ купъ хули срещу единъ народенъ представителъ, Димитъръ Търкалановъ, който е ималъ едно мнение по общинскитѣ въпроси и го е изказалъ отъ тая трибуна при разглеждане бюджета на Министерството на вътрешнитѣ работи. Азъ съмъ длъженъ сега да се отчета не на тая организация, която уважавамъ — азъ я уважавамъ и обичамъ, защото тя е организация на 32 хиляди общински служители — а на инспиратора на тая статия, за който говорихъ тогава въ моята речъ, и да заявя най-напредъ, че никога не съмъ искалъ и не съмъ мислилъ да атакувамъ тази организация, многобройна и здрава организация на добри българи и българи, и че се касаеше въпросътъ за системата на ръководството на тази организация.

Г-да народни представители! Преди да говоря за духа въ общинското управление, азъ съмъ длъженъ най-напредъ, между дру. то, да ви кажа, че най-голтмата отговорностъ тукъ носи министърътъ на вътрешнитѣ работи. Въ устава на Съюза на общинскитѣ служители...

Председателъ Стойчо Мошановъ: Малко се отвлечате отъ темата, г-нъ Търкалановъ.

Димитъръ Търкалановъ: Не се отвлечамъ. — Въ чл. 31, единъ втора отъ устава на Съюза се казва: „Надзорниятъ съветъ има двегодишенъ мандатъ и се избира отъ общото събрание по реда за избирание настоятелства на дружествата. Една трета отъ надзорния съветъ се назначава отъ министъра на вътрешнитѣ работи и народното здраве или отъ упълномощеното отъ него длъжностно лице“. А въ наредбата-законъ за касата на Съюза се казва: „Касата действа подъ контрола на министъра на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Той се представлява въ управителния съветъ на касата, съответно въ постоянното при състояние на сжщата, съ двама делегата, а въ надзорния съветъ — съ единъ делегатъ“.

Г-да народни представители! Тая каса, която е подъ контрола на г-нъ министъра на вътрешнитѣ работи — моятъ чувства къмъ него сж известни, не е сега нужно да приказвамъ за тѣхъ — тая каса събира годишно 35 милиона лева и издава този вестникъ, който ругае народнитѣ представители. И тукъ иде въпросътъ: кой е сайбията въ тая държава? За мене е много ясно, че много малко сж отговорницитѣ тамъ, но единъ е главниятъ отговорникъ, който се е защитилъ тукъ съ специаленъ законъ. Гледайте сега какъ се правятъ закони и правилници (Чете) „Управление на съюза. Членоветъ на управителния съветъ се избиратъ отъ общото събрание съ тайно гласоподаване. Ако общото събрание не може да избере подходящи лица за секретаръ и касиеръ изъ срѣдата на общинскитѣ служители, то избира такива изъ срѣдата на редовнитѣ членове на съюза, които сж членували въ него поне 5 години и сж били на общинска или окръжна служба най-малко 10 години“. Тукъ се е наредилъ г-нъ Сивиновъ. Г-нъ Сивиновъ, който фактически управлява тая организация, не може да бжде неинъ членъ и, по силата на този уставъ, да бжде избранъ въ нейното ръководно тѣло. Но така се законодателствува за личности. Това е — позволете ми да кажа, извисявамъ се за изрази — отвратително, должно законодателство. По силата на такова законодателство, азъ не бихъ могълъ да стоя на такъвъ постъ.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-нъ Търкалановъ! Отвратително законодателство няма.

Димитъръ Търкалановъ: То не е законъ.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Понеже казахте „отвратително законодателство“, да се изяснимъ.

Димитъръ Търкалановъ: Това е единъ уставъ. Не се касае за дѣло на Парламента и на Министерския съветъ.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Разбрано.

Димитъръ Търкалановъ: Г-да народни представители! Какво съмъ казалъ азъ? Казалъ съмъ, че българскитѣ общини трѣбва да се управляватъ отъ кметове, които трѣбва да живеятъ съ живота, съ душата, съ сърдцето на своитѣ граждани; че общинитѣ трѣбва да бждатъ подпомагани отъ добри чиновници. Не съмъ казалъ нищо за тия чиновници, обаче съмъ казалъ, че съ срѣдствата на тия чиновници, за които говоря въ този моментъ, злоупотрѣбватъ единици. Сега ще кажа и друго нѣщо, което тогава не казахъ.

Тая статия иска да ме удари. Ще ви прочета единъ цитатъ отъ нея: (Чете) „Все сжщата недобросъвестностъ личи въ думитѣ на г-нъ Търкалановъ и по въпроса за заплатитѣ и бюджета на съюза, опредѣлянето и гласуването на който стана отъ нашия конгресъ открито, публично и при пълно единодушие отъ 162 души делегати, нравствения и интелектуалния ръстъ на които г-нъ Димитъръ Търкалановъ кой знае дали би могълъ да достигне нѣкога“.

Димитъръ Кушевъ: Е-и-и!

Димитъръ Търкалановъ: „Разбира се, за недобросъвестнитѣ и дрѣзкитѣ дърдорковци е лесно да се провикнатъ: няма ли въ тая държава шефове и прокурори?“ И азъ пакъ питамъ: г-нъ министре, няма ли прокурори въ тая държава? Разбира се, каквото трѣбва да направя, азъ отъ своя страна ще го направя, не да защита мене си, но да защита тѣзи, които сж ме пратили тукъ. Но очевидно ние много дълбоко сме загазили въ така наречената бюрокрация. То е нѣщо должно, отвратително. И, както казваше единъ денъ г-нъ Тодоръ Кожухаровъ за тия чиновници бюрократи, следъ като дефилиратъ предъ министъра и се покланятъ, все ще изплува на повърхността една фуражка на нѣкой директоръ, който ще си каже: изпратили сме много такива като тебе; и ти ще минешъ, а азъ ще си остана тукъ. Ето, сега тукъ искатъ да кажатъ: „Ние знаемъ какво вършимъ, а вие говорите тамъ въ Парламента безотговорно. Не сте вие, които ще ни учите“. Кой ще ви учи, г-да ръководители на този съюзъ? Азъ не желая да ви уча. Азъ зная, че вие имате умъ, но азъ зная сжщевременно, че вие вършите непотчени работи.

Въ чл. 2 на тая наредба-законъ, като се говори за целитѣ на съюза, между другото се казва: (Чете) „Да строи, купува или издържа почивни, лѣчебни и други домове, санаториуми, за членоветъ си и да купува недвижими имоти за своитѣ нужди“. Когато преди известно време азъ имамъ възможностъ да говоря съ тия господа, тѣ ми казаша: „Не сте ли доволни, че купихме зданието на Генералната банка за 12 милиона лева, че купихме зданието на друго дружество за 5 милиона лева?“ Хубаво, но има нѣщо шупе въ тая работа. Има, и вие, г-нъ министре, ще продължите по-нататъкъ. Г-нъ Сивиновъ ще каже: ама то е доходно. Великолепно. На така поставения въпросъ азъ отговорямъ другояче: не трѣбва да се позволява да се събира отъ единъ книговодителъ по 180 л. месечна вноска. Чиновницитѣ може би сж защитени, това е хубаво, но трѣбва да се намалятъ тѣзи проценти. Азъ имамъ тукъ изложението на съюза за 1937 г. Презъ сжщата година съюзътъ е ималъ свободни пари 20 и нѣколко милиона лева въ една банка, други нѣколко милиона лева въ касата и т. н. Защо е е нужно всичко това? Казватъ: „Имаме застраховки 420 милиона лева; за две години ние надминахме дѣлото на Чиновническото кооперативно спестовно застрахователно дружество“. Ето къде била действителността имъ! Разбира се, като задължишъ българскитѣ граждани съ наредба-законъ да имъ взимашъ по ведомостъ паритѣ, не ще надминешъ Чиновническото дружество, а ще надминешъ дори и касата на Народната банка. И натамъ се отива, щомъ като всѣка година отъ 32.000 чиновници се събиратъ 40 милиона лева.

Г-да народни представители! Азъ съмтамъ, че г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи ще си вземе добра бележка отъ онова, което се изнася. Другото, което засяга мене, азъ ще го оправя. Но въпросътъ въ случая не е само за мене, въпросътъ е за една система, при която се позволява на известни хора да спекулиратъ съ чиновницитѣ, защото тия чиновници, които членуватъ въ съюза, хабертъ нѣматъ отъ тая работа. Ще трѣбва да се „постъпи по единъ другъ редъ, за да се внесе единъ общественъ моралъ въ страната.“

Защо говоря това за този съюзъ? Ще ви кажа: защото той е една организация, която е била и се стреми и въ този моментъ да бжде центъръ на общинското управление въ страната. Азъ зная единъ министъръ, съ чинъ полковникъ отъ нашата армия, който сутринъ, преди да оти-

дъше въ Министерството на вътрешните работи, минаваше обикновено при г-н Сивинюв да пие кафе и да се съвещават. Днес не е така. Днес министърът може сам да решава въпросите. През управлението на Съюза, г-да народни представители, сж минали много проекти, включително наредбитъ-законали за общините, градски и селски, за Столичната община, за създаването на днешната система на декретирано управление на общините. Искамъ да кажа, че тая организация трѣбва да има едно ръководство, което да се отдаде на една дейтелност, която да служи само за професионалното и културното издигане на членовете ѝ. Да приучиш общинските служители на едно почтено, смислено, свѣстно служене на страната е нѣщо благородно, но да ги приучаваш къмъ партизанщина въ своята организация, като ги изпращашъ преди конгресните събрания да ходятъ по всички краища на България, да довеждатъ делегати, каквито сж удобни, за да гласуватъ 160 души единодушно бюджета на Съюза, това не е въ кръга на дейтелността на управлението на единъ Съюзъ на общинските служители; на единъ такъвъ, пакъ подчертавамъ, голѣмъ Съюзъ отъ 32—33.000 души, които упорито работятъ, които получаватъ малки заплати, и на които се правятъ голѣми удържки.

Въ тази статия се прави алюзия, че нѣкога, преди двестри години, Димитъръ Търкалановъ билъ си позволилъ...

Председател Стойчо Мошановъ: (Звъни) Моля, г-нъ Търкалановъ, Вие достатъчно изяснихте въпроса. Недейте се впуша въ подробности! Съжалявамъ, че не сте сезирали председателството съ този инцидентъ.

Димитъръ Търкалановъ: Въпросътъ е вече изясненъ. Г-нъ министърътъ е намѣрилъ за удобно да внесе този законопроектъ. Азъ го моля да внесе — моля го отъ името на моите избиратели — законопроектъ за да реформираме общинското управление, да преминемъ постепенно къмъ самоуправление на общините, да преминемъ къмъ една система, при която народътъ ще взема участие въ управлението на общините. Шомъ е внесълъ сега този законопроектъ, ще го приеме. Но азъ не мога да го гласувамъ, защото системата на назначаване кметове не е по моите разбирания. Азъ казахъ и преди малко, кметовете сж интелигентни, почтени, но това не сж достатъчни качества, за да бъдатъ кметове.

И преди да заеърша, г-да народни представители, трѣбва по този поводъ да отправя една молба къмъ г-нъ министра на вътрешните работи, който, доколкото ми е известно, въ този моментъ ръководи цензурата. Цензурата, г-да народни представители, съществува, но тя е позорно дѣло и трѣбва да се махне. Същевременно, азъ трѣбва да подкрепя, че тя катоцѣли малко е омекотена. Пише се вече и за бездомници, пише се и за градоустройство, пише се и за събрания. Завчера се писа за събранията въ Пловдивъ на единъ общественикъ, името на когото по-рано въобще не се позволяваше да се пише. Нека се върви въ този духъ. Нека, обаче, г-нъ министърътъ, който ръководи тази цензура, да си вземе добра бележка за това, което се пише въ официалните издания на чиновници противъ народни представители, които сж имали смѣлостъ и доблестъ тукъ открито и по свѣстъ да изкажатъ своето мнение. Защото, когато негнать тѣхъ, едновременно съ това нзнасятъ ударъ и на цѣлото народно представителство.

Завършвамъ. Смѣтамъ, че ще трѣбва да се върви съ по-големи крачки къмъ реформи за привикване на народа за участие въ управлението на общините. (Ръжкоплѣскания отъ дѣво)

Председател Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Серафимъ Георгиевъ.

Серафимъ Георгиевъ (Отъ трибуната): Г-да народни представители! Проблемътъ за общините е извънредно важенъ проблемъ, и трѣбва да бъдемъ доволни, че той едва днесъ, по единъ специаленъ законопроектъ, внесенъ отъ г-нъ министра на вътрешните работи, за образуването на нови общини, се разисква спокойно.

Петко Стояновъ: Всичко се разисква спокойно тукъ!

Серафимъ Георгиевъ: Важността на този проблемъ произтича, преди всичко, отъ това, че който иска да гради нова държава, обзателно трѣбва предварително да съгради нова община. Доколко това е вѣрно се вижда отъ факта, че творците на германския законъ за общините отъ 31 януари 1935 г. въ увода на закона изрично подчертаватъ: (Чете) „Законътъ за германските общини е единъ основенъ законъ на националъ-социалистическата държава.

На почвата, която се подготви отъ него, ще се извърши и новата постройка на германската държава“. Това е абсолютно вѣрно. Нѣма нужда човѣкъ да е специалистъ по общинските и държавните въпроси, за да разбере, че общината — не единъ пътъ това е казано отъ тази трибуна — е конкретенъ образъ на държавата. Общината пречупва въ себе си не само цѣлото законодателство, но тя отразява функции, права и задължения, които наистина внушаватъ на гражданина, че неговата държава, неговото управление, това е общината. И който иска да върви по нови пътища, който иска чрезъ нови институции да реформира държавата си, ще трѣбва да почне отъ общината. Ако така поставимъ въпроса теоритически, такива мотиви ще трѣбва да търсимъ въ главите на ония, които следъ единъ революционенъ актъ пожелаха да поставятъ българската община на нови начала. Но трѣбва да ви призная, г-да народни представители, и друго нѣщо — че като кметъ на община три и половина години, азъ констатирахъ, че онова, което е ново въ общината, не е нищо друго, а само краенъ резултатъ на онова, което е било констатирано, че е лошо въ нея. И, ако разгледаме новата община така, както тя се сложи съ наредбитъ-законали следъ 19 май и съ измѣненията на тия наредби до днешенъ, ние ще констатираме новото, преди всичко, въ три пункта: първо, реформата създаде прегрупирана община; второ, реформата създаде института назначаемъ кметъ и, трето, реформата създаде новъ образъ на общинския съветъ. Има ли нѣкой тукъ, който да поддържа, че стариятъ законъ за селските общини, който позволяваше да има общини и при сто колиби, е годенъ за времето, въ което живѣемъ; че той може действително при сто колиби да даде община, че тая община може да има власт, и че тя може да изпълнява обществени функции и обществени задачи? Азъ се връщамъ наново на единъ законъ, правенъ отъ професори и голѣми хора, какъвто е германскиятъ законъ за общините, който въ § 4 казва: „Територията на общината трѣбва да бъде определена така, че по възможностъ да запази мѣстното единство на жителите и да осигури работоспособността на общината за изпълнение на нейните задачи“.

Петко Стояновъ: Но не изкуствено да се създава единство.

Серафимъ Георгиевъ: Следователно, едно основно приливо при образуването на общината, при учредяването ѝ, е, преди всичко, тя да се направи способна да може да отправява общинските си задачи, които законътъ и времето ѝ възлагатъ. А вие знаете много добре, че проблемътъ за канализация, за водоснабдяване и за електрификация, социална политика, стопанство, черква, гробища и пр. лежатъ въ ръцете на общината. Азъ не мога да разбера, какви проблеми ще решава едно село отъ сто колиби, ако вие искате да се върнемъ тамъ, където бѣхме и отъ където избѣгахме. Очевидно, фактическото положение на съществуващите 2.661 общини преди 19 май само подсказва, че общината въ този ѝ миниатюренъ видъ не може да съществува, и естествено бѣше да се премине къмъ прегрупиране на общините. Може да сж извършени грѣшки, азъ това не ще отрека. Въ първия моментъ отъ 2.661 общини ние създадохме 800 и нѣколко, близо 900. Може много интереси да сж пренебрегнати, но когато се създава законъ, създава се върху принципи. А принципите, върху които е образувана общината, бѣха, първо, числото на населението, второ, нейната финансова мощъ и, трето, разстоянието между населените мѣста. И азъ се учудвамъ, че когато отъ тази трибуна се говори по този толкова важенъ устройственъ въпросъ, се приказва — извинявамъ се за израза — лекомислено за отдѣлни, единични факти, безъ да се държи смѣтка за ръководното начало, което трѣбва да лежи въ основата на единъ законъ за устройството на общината. Ние стигнахме до тамъ да отричаме значението на реформата за общините поради дѣйствиата на единъ кметъ. Знаете ли какво ми напомня това? Напомня ми единъ разговоръ между мене и единъ мой приятелъ, който бѣше ходилъ въ едно село, за което азъ му твърдѣхъ, че има много хубави жени. Той ми каза, че сж грозни, защото като влѣзълъ въ селото, първата жена, която срещналъ била кѣрвава. Ако единъ кметъ е извършилъ глупостъ, трѣбва ли да отричаме принципите, върху които трѣбва да легне самата общинска реформа? Естествено, самите нужди, условията на живота изтъкватъ необходимостта отъ групиране на общините. Азъ дори, говорейки по въпроса за прегрупирането на общините, бихъ помолилъ предварително г-нъ министра на вътрешните работи да не се увлича по този въпросъ за отцепването и за създаването на нови общини. Нека всичко бъде предварително проучено. Може да има топографически

условия за създаване на една нова община, може разстоянието да благоприятствува, може да има достатъчно жители за новата община, може да има достатъчен бюджет и пр., но трябва да се тури един ръководен принцип. Защото иначе ние бихме събаряли бавно, но сигурно сградата на прегрупираната община и бихме стигнали до там, че отново да имаме общини, които да не могат да платят заплатата на кмета. А нима човък разумен, нима човък, който да е бил в община, и да не знае, че минималният състав на общината е кметът, секретар-бюрокрят, един писар и един барабанджия, който да разгласява новините. Невъзможно е, г-да, би било глупост, би било грешка, да отричаме по начало прегрупираната община. Напротив, ние трябва да я запазим като едно разумно дѣло, защото само по този начин ще дадем възможност на общината да строи. Ще кажете — аз го зная това — „Да, но селата, които се включват в общината, не всъкога се засягат от този строеж“. По-хубаво е строежът да бъде извършен най-напред в централната община, там да стане най-напред водоснабдяването, и след 5 години да се премине в съседните села, влизайки в състава на централната община, отколкото през всичкото време на своето съществуване тази община да живее един вегетативен живот, който не може да я насочи към творчество.

Йордан Русев: Какъ така вегетативен живот?

Серафим Георгиев: Г-н Русев! Колко села има в България? Ако ги направите всички общини, ще направите глупост.

Йордан Русев: Тѣ сѣ били общини.

Серафим Георгиев: Тѣ сѣ били общини, но сѣ вегетирани.

Йордан Русев: Иматъ водопроводъ, иматъ благоустройство.

Председател Стойчо Мошанов: Стига!

Серафим Георгиев: Г-да народни представители! Въпроситѣ сѣ свързани. Когато поставяме въпроса за общинитѣ, ще трябва да го поставимъ в пълна свѣтлина.

Завчера приказвахме по бюджета на вътрешните работи и изтъкнахме, че общинитѣ иматъ 1.800.000.000 л. дългове, че има да плащатъ 122.000.000 л. неплатени заплати. Азъ подчертавамъ: това не сѣ задължения на общинитѣ следъ 19 май, а сѣ задължения заварени на 19 май и натрупани следъ това сѣ нови. Какъ ще уредите финансовото положение на общинитѣ при толкова много задължителни общини? Или е необходимо да задоволимъ ценитата на всѣко едно село? Но вие, които ни убеждавате в принципитѣ на демокрацията, трябва да знаете, че има единъ принципъ, безъ който демокрацията не е демокрация. Това е дисциплината. Демократитѣ трябва да има куража да се противопостави на своя народъ, когато има да спасява интереси и ценности за поколенията. Много нѣща се искатъ, но не можемъ да ги дадемъ. Когато приказваме за прегрупираната община, тия въпроси трябва да бъдатъ сложени честно, добросъвестно и правилно.

Втората нова реформа въ прегрупираната община, това е назначаемиятъ кметъ. Отъ тая трибуна азъ и по-рано съмъ говорилъ по този въпросъ. Лично азъ съмъ правилъ анкета, правиха я български журналисти преди 19 май, и върховетъ на българската общественостъ се изказаха за назначаеми кметъ. Срецу това се направиха нѣколко възражения. Първото — азъ го разглеждахъ по-рано — е, че това било противоконституционно. Тогава азъ ви казахъ, повтарямъ го и сега, че въ Белгия, която е демокрация, кметоветъ сѣ назначаеми, безъ това да бъде противоконституционно и недемократично. Въ Германия — тя има особенъ режимъ — общинскитѣ съветници сѣ назначаеми, макаръ при една особена система.

Въ всѣки случай, защо поставяте самоуправлението на една неправилна база? Защо не разсъждавате юридически? Самоуправлението не се изчерпва съ факта, че се избира единъ кметъ и встъпва въ длъжностъ. Самоуправлението се състои въ функциитѣ на това териториално дѣло, общината, и въ отпращането на тѣзи функции, въ правата и задълженията, които има. И тогава, азъ ще ви кажа: прочетете добре устройството на общината днесъ, и вие ще видите, че то не се различава отъ правно гледище много отъ това на старата община. Вземете, напримеръ, чл. 37 отъ закона за селскитѣ общини, който изобръща какво може да прави кметътъ самъ, безъ общинския съ-

ветъ, и вие ще видите, че, чисто и просто, му сѣ дадени правата, които му се даваха по стария чл. 55 отъ закона за селскитѣ общини, като сѣ прибавени две нови права: по пунктъ 11, той назначава и уволнява общинскитѣ служители, за които други закони не постановяватъ, че се назначаватъ отъ друго мѣсто и по пунктъ 12, той може да назначава съ заповѣдъ, вмѣсто себе си, друго лице да го представлява въ разнитѣ комисии. Това е новото.

Ако нѣкой отъ васъ е билъ въ община, ако нѣкой е живѣлъ съ общината, ще знае, че законътъ за акцизитѣ повелява, че кметътъ, когато дойде акцизниятъ, трябва да върви съ него да мѣри вината, когато въ сѣщото време той има много работа. Той ще назначи човѣкъ, който да върви съ акцизния да измѣрва вината. Или, идва горскиятъ стражаръ въ момента, когато кметътъ приема една делегация и казва: „Г-нъ Кмете, има трупе откраднати, ще ги конфискуваме“. Въ тия именно случаи, където законътъ иска участието на кмета, съ едно чувство на модернизъмъ, съ едно чувство на улесняване на кмета въ неговитѣ функции, законътъ му позволява да назначава други лица.

Другото нововъведение е по пунктъ 11 на чл. 37, което му дава право да назначава и уволнява общинския персоналъ. Г-да народни представители! Нѣма по-мизерно разрешаване на въпроса за службитѣ, по назначаването и уволняването на общинскитѣ служители, особено презъ блоковия режимъ. Общинскиятъ съветъ заседаваше по чѣти 3 часа, за да реши единъ бикарь да бъде или да не бъде. Вие разбирате, че за динамиката на времето, за правилната организация на института, трябва да има една ръководяща воля. Не може единъ колективенъ институтъ, като общинския съветъ, който има повече стопански и други специални функции по специалнитѣ закони, унищително е дори за него, да се занимава съ въпроси за назначаването или уволняването на единъ пждаръ, на единъ бикарь, на единъ горски и пр. Законътъ дава право на кмета да назначава и уволнява тия служебни лица. Не може, когато горскиятъ е съставилъ нѣкому актъ, съветътъ да се занимава 3 часа съ въпроса за неговото уволняване. Ако дълбоко помислимъ по тия въпроси, ако не се увличаме отъ единични случаи, а търсимъ принципитѣ, азъ ви уверявамъ, че общинската реформа следъ 19 май, съ онава, което става днесъ, е най-хубавата реформа въ нашитѣ дни.

Друго. Въ миналото, при състезанието на партийнитѣ листи, ние избирахме кандидатитѣ за общински съветници. Естествено, много ясно е на всички, г-да народни представители, че ние се явявахме тогава въ общинитѣ не представители на мѣстнитѣ интереси en bloc, а представители на отдѣлнитѣ локални групови, партийни интереси. Въ общия принципъ на системата, която и вѣс и насъ докара тукъ, по силата на личната кандидатура, бѣше реформиранъ предварително и самиятъ общински съветъ.

Какво направи законътъ за избирање на общинскитѣ съветници? Той постанови, че всѣко населено мѣсто ще избира по единъ общински съветникъ. По-големитѣ населени мѣста ги раздѣли на секции, като всѣка секция дава единъ общински съветникъ, избранъ направо отъ населението, по принципа на личната кандидатура. Тоя принципъ, преди да го въведемъ въ България, е признатъ най-напредъ отъ демокрацията, за които господата отъ тукъ цѣлятъ толкова много. Тоя принципъ държи днесъ повече за почитеността, той е днесъ за една по-правилна преценка. Кого избира и защо го избира народътъ? Може ли или не може да представлява общинскитѣ интереси, и може ли най-после по силата на личната делегация, да представлява избирателя? Болшинството отъ общинскитѣ съветници сѣ избрани по този прѣкъ начинъ отъ народа. Но съществуващитѣ професионални сили въ живота трябваха по необходимостъ, особено въ мѣстнитѣ самоуправителни тѣла, да дадатъ свои представители. И вие виждате, че търговскитѣ сдружения, занаятчийскитѣ сдружения, работничеството, земеделскитѣ задруги си избиратъ свой представителъ. Тѣ го избиратъ пакъ съ тайно гласоподаване, споредъ качествата му. И вие, които признавате, че общината е фокусъ на всичко; вие, които ни убеждавате, че тя има толкова важни функции, че тя има социална политика, че има да насърчава земедѣлие, скотовѣдство и пр. и пр. проблеми, които слага животътъ, ще отречете ли тукъ принципа на компетентността, ще отречете ли, че единъ общински съветникъ, излъчълъ отъ земеделскитѣ задруги, по-добре ще представлява интереситѣ на земеделскитѣ стопани; че единъ занаятчия, колчемъ се касае до занаятчийски въпроси, ще може да даде по-точни данни за състоянието на неговата организация? Азъ ви казвамъ, че така, както е замисленъ и осъществ-

вент, законът е много хубавъ. Провърете общинските закони на Германия, Франция, Англия, Белгия, Италия и Полша и вие ще видите, че нѣма по-хубавъ законъ за избиране на общинските съвети отъ нашия. Къмъ това прибавете, че законътъ позволява на ветеринарния лѣкаръ, на сръбидния директоръ, на участковия лѣкаръ, на агронома, на лесничеа да участвуватъ въ съвета съ съвѣщателенъ гласъ. Какво представляватъ тия лица въ съвета? Тѣ сѣ докладчици по специалността си. Така може да бѣде и трѣбва да бѣде въ единъ общински съветъ, който не е разсѣяникъ на чиста политика, който не кове принципи на демокрацията, но който трѣбва да обмисля въпроси за читалище, за училище, за електрификация, за канализация и пр. и пр. Азъ съмъ билъ кметъ и знамъ много добре тия нѣща. Азъ не предприемахъ нищо въ здравно отношение преди да имамъ доклада на участковия лѣкаръ. Ще загуби ли общинскиятъ съветъ, ако вземе решение следъ единъ компетентенъ докладъ? Не. Изслушайте това лице, то има съвѣщателенъ гласъ, можете да го отречете съ решението си, то ще си отиде, но вие го изслушайте, за да не вървите въ мъгла. Ние праживѣхме толкова страховити поражения само поради това, че вървѣхме въ мъгла, безъ проучване на въпроситъ и безъ да мислимъ, че, решавайки неправилно единъ конкретенъ въпросъ, можемъ да съборимъ единъ принципъ и цѣла система на управление и организация.

Г-да народни представители! Така създаденъ общинскиятъ съветъ е въ единъ съставъ качествено много подобенъ, отколзото бѣше въ миналото; въ единъ съставъ по-годенъ за самитъ цели и задачи на общината, тъй както тѣ сѣ изложени въ закона. Новиятъ законъ, отъ който вие се плашите, е взелъ всичко хубаво, което имаше въ стария. Азъ ви казахъ само новото за кмета. Но по отношение решенията на общинския съветъ, стариятъ законъ е почти запазенъ. Има обаче нѣщо — и азъ сиѣтамъ, че то е много хубаво — това е чл. 52, п. г, отъ закона за селските общини — не мога да си спомня съответното постановление отъ закона за градските общини — който казва, че когато кметътъ не е съгласенъ съ решението на общинския съветъ, той може да го обжалва предъ областния директоръ, и, утвърдено отъ областния директоръ решението, то става решение на общинския съветъ.

Г-да народни представители! Първото качество на единъ управникъ е да предлага. Да предлагашъ не е необходимо да имашъ само въдохновението, дадено отъ Бога, да имашъ само таланта; необходима е и техника, знания и познаване на въпроситъ. Политиката, ако я вземете като управление, е изкуство и наука въ едно и също време; тя е изкуство доколкува, доколкуто ще имате единъ управникъ, който обладава всичко, което е лично дарование на една възвишена душа, за която приказваше нашиятъ колега Търкалановъ; който обладава широкъ темпераментъ на артистъ, да приобщава хората, но въ същото време трѣбва да има минималната възможностъ да познава въпроситъ, и като ги познава, да ги решава. Ние живѣемъ въ времена не на случайна, а на научна политика. Е добре, щомъ така поставяте въпроса, вие много често ще се натъквате на решения на общински съвети, пакостни за интереситъ на самото село. Азъ имамъ като кметъ единъ случай — азъ не приобѣгнахъ до процедурата на чл. 52, п. г, — азъ убеждавахъ общинския съветъ, но трѣбваше да го убѣдя по единъ маниеръ крайно неелитенъ — вѣнъ отъ общината, а не въ нея. Когато ветеринарниятъ лѣкаръ казва: „Не може на това мѣсто да се строи лѣчебница или хали“, когато участковиятъ лѣкаръ казва: „Този здравно-съвѣщателенъ домъ е ужасенъ, какъ тамъ ще изолирамъ болни“ и много още работи, а общинскиятъ съветъ казва: „Не, вие решаваме“, тогава кметътъ ще си послужи съ тая възможностъ. Ако направите една анкета, вие ще видите, че отъ 1.117 общини, кожкото съществуватъ днесъ, една ли ще намѣрите два или три случая, когато кметътъ се е възползувалъ отъ това право. Но то съществува като Дамскиевъ мечъ, за да се разбере, че не може, когато работимъ на общественото поле, когато творимъ въ общината, да изпълняваме капризи и да се поддаваме на случайни хрумвания. И затова съществува туй постановление въ закона.

Г-да народни представители! Въ този редъ на мисли азъ бихъ искалъ да ви кажа какъ е уреденъ този въпросъ въ Германия, която има еднопартийна система, кждето управлява Национално-социалистическата партия. Онѣзи, които се интересуватъ отъ общинските проблеми, нека проучатъ германския законъ, който е интересенъ, и ще видятъ какви функции се възлагатъ на общинските съ-

вети. Общинскиятъ съветъ популяризира мѣроприятията на кмета. Ние живѣемъ въ едно време, когато всѣки, когато приказва за нѣщо, трѣбва да носи отговорностъ за него. Затова не може единъ общински съветникъ да излиза въ общинския съветъ съ най-превратни мнения, да приказва глупости и да нѣма санкции. Той трѣбва да носи една обществена отговорност, трѣбва да знае проблемитъ, задачитъ, които решава. Законътъ за общинските съвети въ Германия е най-хубавиятъ законъ отъ законитъ за общинските съвети, които познавамъ, защото се интересувамъ отъ общинската проблема.

Но да се върна, г-да народни представители, отново на назначаемия кметъ, противъ който се реагира. Вие знаете много добре, че въ днешно време стремѣтъ е къмъ една независима изпълнителна властъ. Дори въ общината стремѣтъ е къмъ единъ независимъ кметъ, който да не бѣде пленникъ на никого, за да може да има самоувереностъ въ решенията, които взема. Нѣма по-удобна реформа отъ назначаемия кметъ. А че той трѣбва да бѣде съ цензъ, показва и фактътъ, че онѣзи, които приказваха преди мене, нѣмаха куража да поддържатъ друго. Вие казвате да се върнемъ къмъ изборния кметъ. Хубаво, но пакъ съ цензъ ще го избираме. Вие искате да се върнемъ и на принципа да се избиратъ за кметове мѣстни деятели. Това е великолепно. Но ако нѣма мѣстни деятели? Вие казвате: всѣки интеллигентенъ не е годенъ за кметъ. Това е истина и затова той трѣбва обезателно да бѣде проверенъ отъ контроленъ институтъ, той трѣбва да се ползува отъ доверието на държавната гласъ. Общинскиятъ кметъ, който има управителни функции, защото по много закони представлява държавата, трѣбва да има нейното доверие. Той трѣбва да изпълнява нейнитъ повели, защото времената сѣ такива.

Димитъръ Кушевъ: Специалистъ да бѣде.

Серафимъ Георгиевъ: Г-нъ Кушевъ! Вие сте интеллигентенъ чевѣкъ, азъ ще Ви взема единъ денъ съ себе си, за да Ви вода да видите, че по-рано общинитъ нѣмаха регистри за гражданското състояние. Съществувалъ е единъ хаосъ. Изборниятъ кметъ не е нищо друго, освенъ връщане на старото съ всичкитъ мизерии.

Костадинъ Крачановъ: Не е вѣрно!

Серафимъ Георгиевъ: Помнете ми: думата. — Азъ бихъ се обърналъ къмъ г-нъ министра на вътрешнитъ работи и бихъ му казалъ: когато Ви пѣятъ тази трогателна пѣсенъ за демократични институти, безъ да разбератъ, че демокрацията не е въ формата, а въ сжщността, трѣбва добре да знаете, че за Васъ тѣхнитъ съвети все още се покриватъ съ знаменития изразъ: „Timeo Danaos et dona ferentes“. Тѣ искатъ да вкарете Троянския конъ. Вие ще сгрѣшите. Азъ не ще ви кажа, че кметовѣтъ сѣ идеалисти. Азъ открито пледирамъ, че кметовѣтъ трѣбва да правятъ кариера, че трѣбва да се отвори кметско училище, защото кметовѣтъ трѣбва да придобиятъ известни знания, за да могатъ да работятъ. Че между тѣхъ има хора негодни, може да има. Но това не може да се приписва на самата реформа. Но това да сме начисто: отдѣлете реформата отъ лицата и азъ ви казвамъ, че бавно, сигурно, съ течение на годинитъ ще създадемъ качествени кметове, както създадохме бавно качествени съдии. Прочетете мотивитъ и присѣдитъ на нѣкогашнитъ български съдии и ще видите, че въ тѣхъ има смѣшни работи. Нима не е паметенъ случая на голѣмия народенъ поетъ Иванъ Вазовъ, който бѣше осѣдилъ едно куче въ Берковица! Еволюира животътъ и ние трѣбва да еволюираме съ него. Еволюцията на живота ни подсказва това, което трѣбва да правимъ днесъ и не трѣбва да бждемъ регресси, да не проучаваме въпроситъ и да се връщаме тамъ, кждето сме били.

Вие ще направите едно друго възражение: кметовѣтъ били участвували въ законодателнитъ избори. Вѣрно е, че кметовѣтъ сѣ участвували въ изборитъ, но не сѣ участвували тъй, както сѣ участвували нѣкога.

Димитъръ Кушевъ: Тѣ не сѣ виновни.

Серафимъ Георгиевъ: Нѣма нужда да ви припомнямъ Дочоолу и Гочоолу на Алеко Константиновъ. Тѣ сѣ страшни факти. Азъ като кандидатъ въ Юстеницкия съдъ трѣбваше да издамъ десетки опредѣления за разтурване на общински съвети и назначаване на тричленки. Ние съ Васъ, г-нъ Кушевъ, сме на едно мнение. Вие си играехте тогава съ общинитъ, но ние забравяме обикно-

вено онова, което сме вършили и като слѣдци приписваме своите недостатѣци на други. Институтът на назначаемите кметове има дефекти, както има дефекти и българската интелигенция, но разглеждайте тия дефекти сравнително, защото всѣкога въ живота се пренесяват и сравняват ценните и по-малко ценните състояния. Всѣкога се предпочита това, което е по-ценно, което се нагажда съ еволюцията на живота, което ни дава възможност да обмислим организацията на един институт и да го проведем по-добре на дѣло.

Ако е необходимо да приказваме тук за творчество на общините, трѣбва много малко добросъвестност, за да разберемъ, че отъ 19 май досега общините извършиха гигантски дѣла. Азъ съмъ видѣлъ съ очите си селища, които нѣматъ хлѣбъ да ядатъ, днесъ иматъ грамадни училища. И най-важното е, че кметовѣ работятъ съ объективност и безпристрастие. Кметътъ не си служи съ Х. срещу У. или обратното. Не видѣхъ сѣщо общински съветъ да е вземалъ решения да прокара улица срещу къщата на своя политически противникъ, защото днесъ нѣма и областенъ директоръ, който да му позволи това, пъкъ нѣма и кметъ вече съ четвърто отдѣление образование, безъ акълъ, безъ чувство на общественникъ, който да решава тъй. Напротивъ, азъ видѣхъ много добри кметове съ съзнание за мисията, която вършатъ. Упрѣкътъ, че сѣ отъ София или Варна, не е сериозенъ. Г-нъ Кушевъ, който правѣше тоя упрѣкъ, знае, че неговите агрономи идватъ отъ Варна или Русе въ Фердинандъ и Берковица и изпълняватъ добросъвестно и честно своята задача. Нѣщо повече, познавамъ такива агрономи, които оставиха паметници и иматъ признателността на населението. Това е най-малкото възражение, което може да се направи срещу тази реформа.

Никола Котовъ: Тѣ искатъ да се върне онова време, когато председател на училищното настоятелство въ гара Каспичанъ бѣше турчинъ.

Михаил Михайловъ: А въ с. Негованъ — циганинъ.

Йорданъ Тодоровъ: За позоръ, нашиятъ градъ търпи 3 и половина години единъ натрапенъ кметъ!

Серафимъ Георгиевъ: Г-да народни представители! Когато говоря за общинската реформа, за нейните добри страни и недостатѣци, азъ съмъ длъженъ да разгледамъ и друго едно възражение. Насъ ни се каза: реформата не е икономична. Наистина, ето едно възражение, което, ако е вѣрно по сѣществу, показва, че трѣбва да се замислимъ. Но азъ и другъ пътъ имахъ възможност да ви кажа какво въ сѣщностъ е неикономичното и кое е най-опасното отъ финансово гледище за общината — то е прѣкомѣрниятъ личенъ съставъ, консумативните разходи, онова, което лишава бюджета на общините отъ динамика, отъ творчество. Статистиките на Министерството на вътрешните работи и на Съюза на общинските служители, и проучванията на всички, които се интересуватъ отъ тоя въпросъ, установяватъ, че заплатите на общинските служители до 19 май 1934 г. представляватъ 39.5% отъ реализираниятъ бюджетъ, а следъ 19 май — 30-32% върху реализираниятъ и 25% върху нереализираниятъ. Какво показва това? Че следъ реформата личниятъ съставъ е съ 100 милиони левъ по-евтинъ отъ оня преди реформата, при предпоставката, че за 1933 г. общинските бюджети възлизатъ на 3,391,000,000 л. Може да има села, въ които той е по-скъпъ, но азъ говоря общо.

Вие виждате още, че общината сега има вече много повече служби за задоволяване на общинските селски и градски нужди, отколкото по-рано. По-рано ние чакахме съ дни трасировачътъ да дойде, за да ладе линия, а днесъ общината разполага съ свой трасировач или техникъ, който дава скици, дава линии веднага. Много служби се създадоха въ общините.

Никола Котовъ: Акушерки, лѣкари и пр.

Серафимъ Георгиевъ: Нѣкога чакахме по цѣли дни, докато дойде едно писмо въ селото, а днесъ общините си иматъ селски куриери, които бързо разнасятъ писмата.

Но не тукъ стигнахме до дребнявости. Казава се: „Каква е сега задачата на общините?“ — Да събиратъ пари, за да плащатъ на персонала. Вдигне се бирникътъ, обиколи селото и събира житото, за да плаща на пждаря! Г-да народни представители! Въ миналото пждарите се плащаха отъ общините въ натура. Това е вѣрно. И днесъ въ нѣкои общини пждарите се плащатъ въ натура, но нѣма тѣ сами съ събираща хранитѣ. Въ миналото общината

се дезинтересираше отъ службата на полския пазачъ, който има много важни функции по закона за наслѣдствене земеделското производство и за опазване на полските имоти, или както се нарича зенезепопи. Полскиятъ пазачъ има отговорни функции, които засѣгатъ имота на народа. Селото изисква пждаря и го назначава. Кметътъ не участвува въ тая работа, макаръ че законътъ казва, че кметътъ го назначава и го уволнява. Викатъ пждаря, а кметътъ играеше едва ли не роля на посрѣдникъ. Човѣкътъ ходи, пазѣ, но не е слѣние да огрѣе всѣчко. Правятъ се пакости. Следъ това трѣгне презъ есенята и събира царевичата, но 60% отъ селяните не му плащатъ. Когато азъ отидохъ кметъ въ моето село Вършецъ, полскиятъ пждаръ за 4 години не бѣше си получилъ царевичата — за 1922, 1923, 1924 и 1925 г. И кой мислите, че става селски пждаръ? Сиромашътъ човѣкъ, който има 4—5 деца. Ще го оставите ли вие предъ проблемата да съди 300 селяни за по пет килограма царевича? Ако е длъжностъ на една община да управлява, ако тя е организирана и силна по законъ, тя има задължението да намѣри начинъ да освободи този пазачъ отъ това мизерно посрѣдничество.

И ето, че се яви едно окръжко на Министерството на земедѣлието, което, обаче, не се изпълни — бирникътъ да събира отъ селяните това количество храна, което е отредѣлено отъ общинския съветъ за пазача — по половинъ килограмъ на декаръ. Селяните длъжатъ на общината, а не на пждаря. Общината ще се разправя съ селяните, а не пждарятъ. Несправедливо ли е това?

Ако е необходимо, азъ мога да ви говоря три дни все за такива конкретни случаи, които съмъ изживялъ. И ми се вижда смѣшно, когато вие, поради нѣкои отдѣлни случаи, си позволявате да отричате цѣлата кметска реформа и искате да ни върнете къмъ онова време, когато човѣкътъ ходѣше на четири крака.

Мато Матевъ: Народътъ ги отрича.

Серафимъ Георгиевъ: Народътъ ги отрича, защото има демагози като васъ, които отиватъ между него и го деморализиратъ.

Мато Матовъ: Вие ще се срамувате предъ вашите избиратели, ако и предъ тѣхъ говорите сѣщото.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни)

Серафимъ Георгиевъ: Азъ имамъ много факти, които показватъ, че народътъ не отрича назначените кметове.

Мато Матовъ: Вие ще се срамувате предъ вашите избиратели.

Серафимъ Георгиевъ: Азъ поемамъ за себе си отговорностъ предъ моите избиратели. Вашата слабостъ е преди всичко тамъ, че вие нѣмате мнение до въпроса. Ако отидешъ при твоите избиратели, ще видишъ, че тѣ не мислятъ като тебе.

Мато Матовъ: Моите избиратели сѣ противъ назначаваните кметове.

Серафимъ Георгиевъ: Ако повторимъ твоя изборъ, ти ще пронаднешъ положително. И тогава азъ ще ти кажа, че твоите избиратели не мислятъ като тебе. Но ако е необходимо да питае народа за неговото мнение, не съмъ противъ волята на народа. Народътъ, това е основниятъ елементъ на държавата. Той ще управлява. Но тая народна воля ще я турите въ една форма, ще ѝ дадете съдъ да се издѣе. А вие не дадохте тоя съдъ. Произведоха се общински избори. Вие гласувахте съ лозунги противъ и получихте 19—20% отъ гласоветъ. Точно така е. Ако имашъ, което отрича тия тенденции, които вие сега поддържате, това сѣ произведените общински избори. Увѣрявамъ ви, г-да, че народътъ е за общинската реформа — такава, каквато е сега. Вѣрно е, че може да има недоволства отъ кметове, че може да има недоволства отъ кметски намѣстници, но това сѣ недоволства отъ личности. Ще признаете, че общините сега сѣ по-добре организирани, по-добре уредени, по-добре изпълняватъ функциите си. Това не се отрича. Вие виждате, че народътъ днесъ иска повече отъ кмета, отколкото нѣкога. Докато нѣкога съветниците се събираха на файфъ о'клокъ, за да бистратъ политика или да правятъ уюни, какъ да уволнятъ секретарь-бирника, ако не дава пари за пиене, вие виждате, че днесъ селяните се събиратъ и казватъ на кмета: „Хайде да видимъ какво ще направишъ и кога ще го направишъ; какво става съ водоснабдяването“ и т. п. Въ общините има вече една грамадна еволюция. Недейте се смѣ, г-нъ Кушевъ! Заглушителенъ е ударътъ върху старата система.

Димитър Кушев: Защо се обръщате все към мене? Аз нито съм защитник на старата система, нито съм бил министър на вътрешните работи, нито съм разтурял общински съвети като Вас, колега!

Председател Стойчо Мошанов: Той е бил тогава съдия.

Васил Вълков: И партизанин бѣше, и разтурваше съвети.

Димитър Кушев: Аз съм против назначаването на кметове. Искам народът да ги избира.

Васил Вълков: Серафим Георгиев бѣше партизанин.

Председател Стойчо Мошанов: (Звъни) Моля, г-н Вълков.

Серафим Георгиев: Туй не е достойно. Аз се учудвам и се усмихвам, когато вие цитирате Драган Цанков, Бурмов и др. Тия великани живѣха въ едно свършено друго време. Аз се прекланям предъ тяхните образи, но вие комултивувате съ тяхните идеи. Какво искате вие? Идеите, които е имал Бурмов да ги приложим въ общините сега ли!

Димитър Кушев: Аз пък сега се смѣя, когато говорите несериозни работи и се обръщате към мене. Аз съм длъженъ да Ви отговоря.

Председател Стойчо Мошанов: Защо се считате за визиранъ, г-н Кушев?

Димитър Кушев: Защото той визира все мене.

Председател Стойчо Мошанов: Той казва: „вие“ изобщо. То е начинъ на говорене, г-н Кушев.

Серафим Георгиев: Не се касае до начинъ на говорене, а за открито поставяне на проблемата. Ние, хората, сме особени същества — не обичаме истината, отъ когото и да се каже тя. Аз зная, че е най-неудобно положението на ония, които се явяват на тая трибуна да говорят откровенно, почитено и истински. Аз мога да си позволя тук да играя на вѣже и да се харесвам и тукъ, и тукъ. (Сочи на дѣво и на дѣсно)

Стойчо Топалов: И точно тъй играеш.

Серафим Георгиев: Но аз имамъ убеждения, аз имамъ съображения и тия съображения сѣ и на самия законодатель, съображения на теорията, съображения юридически. Тия убеждения аз съм сформиралъ въ моята практика. Аз учихъ въ общината, аз живѣхъ въ нея. Ако правите възражение, че нѣкои кметове въ Софийско сѣ отъ Разградъ, аз ще ви кажа, че бѣхъ кметъ въ родното си село. Аз имамъ амбиция да творя, да управлявамъ. И аз ви казвамъ, че като влѣзете въ общината, ще видите къде камертонътъ въ партизанското минало е давалъ фалшиви тонове и къде сега камертонътъ дава вѣрни тонове. Камертонътъ на 19 май оправя общините. Ако тая еволюция е станала и ако въ нея има нѣкъде фалшиви тонове, ще имаме и амбиция, ще имаме и разумъ да ги оправимъ. Но трѣбва да се разбере много добре: когато се организира една община, когато се организира една държава, тая организация трѣбва да почива на трайни принципи. Не може безъ принципи. Ние не можемъ да създадемъ единъ специаленъ законъ за общините, споредъ който всѣко село да бѣде община затуй, че има особена конфигурация или особенъ съставъ на жителите. Всѣкога общото, принципното въ единъ законъ трѣбва да бѣде онова, което е изразено въ вѣковете, което е оставило трайни следи за поколенията. Така погледнете на общинската реформа и вие ще видите, че тя е една великолепна реформа.

Г-да народни представители! Тукъ се повдигнаха много въпроси. Нѣма да разглеждамъ всичките. Предиговорившиятъ колега Минковски се питаше отъ тая трибуна: „Какъ е възможно да предвиждате за кметъ цѣлъ срѣдно образование и да е запасенъ офицеръ?“ Не е само това — и 10-годишна държавна служба трѣбва да има. И това го прибавете. Защо го изпускате? Вие поставяте въпросъ: назначаване за кметъ човѣкъ съ срѣдно образование, запасенъ офицеръ, и му давате 4.000 л. заплата, защото е кметъ, а същиниятъ запасенъ офицеръ като учителъ получава 1.800 л? Но това е толкова естествено! Защо поставяте тая

въпросъ? Азъ ще ви поставя другъ въпросъ. Назначенъ е единъ запасенъ офицеръ съ срѣдно образование за директоръ на полицията, а другъ запасенъ офицеръ, пакъ съ срѣдно образование, е назначенъ за старши стражаръ. Еднаква ли заплата ще иматъ? Трѣбва да се научимъ на елементарните нѣща отъ тая трибуна: да не правимъ възражения, съ които не трѣбва да си служимъ въ Народното събрание. Затова, че единъ кметски намѣстникъ, простъ човѣкъ — сигурно е билъ такъвъ, не искамъ да го защитавамъ — затворилъ въ църквата ония, които крѣпкатъ въ изборите, да отричаме цѣлъ единъ институтъ, не бива. Вѣрно е, че той е сгрѣшилъ. А може да е билъ религиозенъ и затова е поставилъ тия хора въ молитвена тишина, да съзерцаватъ, вмѣсто да вдигатъ гюрултия. Но ако той е направилъ една глупостъ, азъ не мога да уволня всички кметски намѣстници, не мога да отрека кметския намѣстникъ. Напротивъ, когато се докосвамъ до тая въпросъ, ще ви кажа, че ние ще трѣбва да отидемъ по-нататъкъ — ще трѣбва да разширимъ правата на кметския намѣстникъ. Ако питате какво желае населението, ще видите, че то това желае. Като признава творческата способностъ на сѣгашната община, такава, каквато е въ днешния ѝ видъ създадена, чрезъ прегрупиране на селата въ по-големи общини; като признава целесъобразността на назначаването на кметъ; като признава, че нѣма лошо въ това, че кметскиятъ намѣстникъ е назначаванъ, населението иска да се усъвършенствува този институтъ, да се даде повече власт на кметския намѣстникъ, за да не става нужда за нѣкои дребни работи да отива въ центъра на общината. И при сѣга действащото законодателство кметътъ може да делегира много права на кметския намѣстникъ, стига той да е умелъ и да може да ги упражнява. Днешниятъ кметъ е по-умелъ отъ вчерашния, той има повече знания, а знанията сѣ богатство. Че умениятъ и учениятъ е по-добъръ отъ простия — това е истина отъ вѣкове установена, въ която нѣма защо да се убеждаваме.

Азъ не бихъ искалъ да се спирамъ на Съюза на общинските служители, но понеже съмъ членъ на тая Съюзъ и понеже — открито заявявамъ, че тамъ имамъ приятели — и понеже имамъ убеждението, че тая Съюзъ, плодъ на героични усилия, се превърна въ една много мощна организация, трѣбва да кажа нѣколко думи.

Азъ не съмъ челъ и не знамъ какво е писано въ в. „Защита“ за нашия колега Димитър Търкалановъ. Може би е написано лошо, може писаното да е единъ меланжъ отъ недобросъвестностъ, но азъ искамъ да спра вниманието на г-да народните представители върху една особеностъ на Парламента. Ние се качваме тукъ на тая трибуна, за да обуримъ жестоко нѣкой човѣкъ, а той не може да ни сѣди, защото по конституцията ние не отговаряме за думите си, казани тукъ. Но вие ще дадете право на хората, когато ги атакувате, и тѣ да пишатъ и нѣкакъ да се защищаватъ, щомъ вие ги нарушавате. Вие, разбира се, имате възможностъ да ги сѣдите и да установявате правото си предъ сѣда.

Димитър Кушев: Писането въ в. „Защита“ защо е безконтролно? Нали има цензура?

Христо Мирски: Цензурата позволява ли?

Председател Стойчо Мошанов: Тая човѣкъ е искренъ въ убежденията си. Изслушайте го!

Серафим Георгиев: Г-да народни представители! Много е неприятно да защитавамъ тукъ лични тези, но азъ ще ви кажа, че ако има човѣкъ, когото г-нъ Димитър Търкалановъ много атакува тукъ, но който е заслужилъ на общинското дѣло, това е г-нъ Ангелъ Сивинковъ. Тая човѣкъ отъ 25 години работи въ това поле като кѣртъ. Той създаде едно завидно положение на организацията на общинските служители, но нашата общественостъ не всѣкога е признателна. Ние лючимъ ония, които стоятъ на върховете, а оставяме ония, които стоятъ долу. Този човѣкъ бѣ лющенъ два пѣти отъ трибуната на Народното събрание. Това показва, че този човѣкъ и по достойнство, и по знания, и по практически усѣтъ, и по организаторски талантъ, и по добросъвестна служба не може да бѣде замѣненъ съ другъ въ Съюза на общинските служители. Не е вѣрно, че тая човѣкъ се е възползувалъ отъ устава, утвърденъ отъ министра на вътрешните работи следъ 19 май, за да остане въ този Съюзъ. Събитията го завариха въ този Съюзъ. Той бѣ избранъ съ акламации отъ конгреса. Ако наскоро има конгресъ, нека г-нъ Търкалановъ отиде да види, че тая човѣкъ пакъ ще бѣ избранъ съ подавяюще

большинство. Искате волята на народа, искате репрезентирани — ето, г-да, избирателите, а вие тук реагирайте срещу него.

По въпроса за удържките, които се правят на общинските служители за Съюза им. Тъ са тѣхни. Противъ тѣхъ никой не реагира, никой не се оплаква, а напротивъ, всички ги даватъ доброволно, защото срещу тѣхъ получаватъ заеми при болестъ, помощъ при уволнение, както и други помощи. Въ всѣки случай даватъ ги доброволно, та когато съ въ лошо положение, отъ малко да имъ се помогне. А че ръководството на Съюза имъ влага суми, които събира, въ рентабилни инвестиции, показва това, че Съюзътъ е купилъ зданието на Генералната банка за 12 милиони лева, което дава днесъ 1.200.000 л. годишенъ доходъ. По това говори и г-нъ Димитъръ Търкалановъ. Кой имотъ днесъ се рентира съ 10%. Но това било глупостъ, това било скудоумие! Шомъ вие атакувате тоя Съюзъ, трѣбва да знаете, че ще се намѣрятъ други хора, които ще ви кажатъ че това е умно, а не глупаво.

Г-да народни представители! Накрай трѣбва да кажа, че този законопроектъ трѣбва да го гласуваме, но позволявамъ си да повторя молбата си къмъ г-нъ министра на вътрешните работи: не се увличайте отъ идеята за правене нови общини; недейте иска отъ всѣко населено мѣсто да правите община; недейте удовлетворява — открито говоря това — желанията на селяните въ всѣко село да иматъ община. Тия желания могатъ да бѣдатъ легитимни, могатъ да бѣдатъ съкровени, обаче тѣ не се покриватъ отъ едно държавотворно разбиране, което иска да види общината като единъ институтъ за творчество, за напредѣкъ и за националенъ просперитетъ. („Браво“! Ръководения)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-да! Приключваме днешното заседание.

Въ съгласие съ правителството, председателството предлага на ваше одобрение следния дневенъ редъ за утрешното заседание: (Чете)

„Първо четене законопроектитѣ:

1. За образуване на нови общини (Продължение разискванията).

2. За измѣнение на чл. 64 отъ наредбата-законъ за пенсията за инвалидностъ.

3. За извънбюджетенъ кредитъ отъ 25.000.000 л. за изплащане стойността на отчужденитѣ мѣста за летище „София“.

4. За разрешаване на Министерството на вътрешните работи и народното здраве да сключи заемъ въ размѣръ на 12.000.000 л. отъ фонда „Пенсии за изслужено време“.

5. Второ четене законопроекта за уреждане собствеността върху бездомническитѣ мѣста.

6. Одобрение предложението за приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народното просвѣщение чужди поданици.

Който съгласни съ предложениия дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 40 м.)

Председателъ: СТОЙЧО МОШАНОВЪ

Подпредседателъ: ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ

Секретари:

ДОНЧО УЗУНОВЪ

ПЪРВАНЪ МАРКОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: ДОНЧО ДУКОВЪ